

2691

Q. Umlerprichjacti
Vid. Umlerprichjacti
Hingstetia 1907

891. 99

U-94

XVI, 21.

21

6 NOV 2011

2691

1869 ՎՊԻ Գ

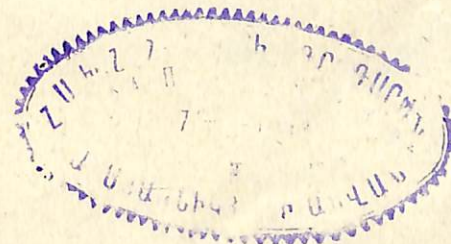
Ե Ի Ա Յ Լ Ն

Կ Ա Մ

Ն Ո Ր Դ Ի Ո Գ Ի Ն Է Ս

Կ Ա Տ Ա Կ

Բնագիրն առաջին անգամ ներկայացրած է Թիֆլիզի քաղաքային թատրոնում՝ 1869 թուի Մայիսի 2-ին:

891.99

U-94

cy

Ե Ի Ա Յ Լ Ն

Կ Ա Մ

ՆՈՐ ԴԻՈԳԻՆԵՍ

ԿԱՏԱԿ ԵՐԿՈՒ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐԻԷԼ ՍՈՒՆԳՈՒԿԵԱՆՑԻ

1001
3698

Թ Ի Փ Լ Ի Զ

ԱՐԱԳԱՏԻՊ ՄՆ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ
ՊՈՒՂԿԻՆԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 12

1907

07 AUG 2013

56.272

Ե Ի Ա Յ Լ Ն

Կ Ա Մ

Ն Ո Ր Դ Ի Ո Գ Ի Ն Է Ս

Կ Ա Տ Ա Կ Ե Ր Կ Ո Ւ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Ա Ծ Ո Վ

Թիֆլիզի թատրոն, 1869 թ. Մայիսի 2-ին:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

- Մ Ո Ս Է Ս, վաճառական Գ. Գ. ՉՄՂԿԵԱՆ
- Ն Ի Ն Յ, Մոսէսի կինը Տ. Ք. ԱՐԱՄԵԱՆ †
- Ղ Ա Ղ Օ, Մոսէսի կրտսեր եղբայրը, նոյն-
պէս վաճառական Գ. Գ. ՄԻՐԱՂԵԱՆ †
- Պ Ա Ր Ո Ն Ե Ի Ա Յ Լ Ն, հարուստ երիտա-
սարդ, Նինօի հեռու ազգական . . . Գ. Ա. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
- Ս Է Ր Գ Օ, Մոսէսի դուքնի աշկերտ . . . Գ. ՄԵՀՐԱՖԵԱՆ
- Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Հ Ի Ի Ր, | երիտա- Գ. ՏԷՐ-ԱՍԵՏՈՒՐԵԱՆ †
- Ե Ր Կ Ր Ո Ր Գ Հ Ի Ի Ր, | սարդ վա- . . . Գ. Ա. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ
- Ե Ր Ր Ո Ր Գ Հ Ի Ի Ր, | ճառա- Գ. Ա. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ †
- Չ Ո Ր Ր Ո Ր Գ Հ Ի Ի Ր, | կաններ Գ. ՄԱՏԱԿԵԱՆ

Ուրիշ հիւրեր վաճառական դասից, սազանդար Եւանգուլն ու զուանաչի Արաէմը իրանց խմբերով և ծառաներ: Սազ, զուանայ ու զուգուկ. երգեր և պարեր:

Առաջին արարողածը կատարվում է Մոսէսի տանը, իսկ երկրորդը նրա տան պարտէզում:

Անցիւր պատմում է Թիֆլիզում վարսուցական քուականներին:

ԲՆԱԳԻՐԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Է

Մ Ե Ծ Ա Ր Գ Ո Յ

Պ Ա Ր Ո Ն Գ Է Ո Ր Գ Չ Մ Շ Կ Ե Ա Ն Ի Ն

Ե Ի Ա Յ Լ Ն

Ա Ր Ա Ր Ո Ի Ա Ծ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Բեմը ներկայացնում է Մոսէսի տանը մի շքեղ հիւրասենեակ երեք դռնով՝ աջ, ձախ և դիմացը. աջ*) կողմը՝ մեծ լուսամուտ: Հիւրասենեակը զարդարած է գեղեցիկ կահ-կարասիքով: Արաստաղից կախած է ոսկեզօծ ջահ՝ հանգած մոմերով. յատակը ամբողջապէս ծածկած է գորգով: Աջ կողմը՝ ընկողմարան, բոլորակ փոքրիկ սեղան և բազիլաթոռ. ձախ կողմը՝ բազմոց, բազիլաթոռներ և թանկագին սփռոցով ծածկած սովորական սեղան, որի վրայ դրած է մի ալբոմ. խորքում աթոռներ: Պատից կախած են գանազան նկարներ ոսկեզօծ շրջանակներում: Դռները զարդարած են թաւիշէ դրապոյրներով, իսկ լուսամուտը նաև սպիտակ տիւլէ վարագոյրներով: Ուր հարկն է՝ հայելներ, թղթախաղի ծալովի սեղաններ, հանգած լաստերներ, հանգած մոմերով կանդէլաբրներ ու աշտանակներ, ծաղիկ փնջեր, կենդանի ծաղիկներ և վառարանի վրայ դրած ժամացոյց, որի սլաքները ցոյց են տալիս ժամը ճիշտ վեցը: Յերեկ է:

*) Բեմական ցուցումներում՝ աջ, ձախ — պէտք է ընդունել միշտ հանդիսականների դիրքից հայելով:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Ն Ի Ն Յ Օ, յ և տոյ Օ Ս Է Փ

ՆԻՆՅՕ, ամենագեղեցիկ կին, տեղական շքեղ հագուստով, վերարկուով եւ հովանոցը ձեռին. յուզուած ներս է վազում դիմացի դռնից:

Օտկեցէք, մեռայ:

Ընկնելով ձախ կողմը բազմոցի վրայ, հովանոցը ձրգում է իր կողքին:

ՄՈՍԷՍ, տեղական հագուստով*), գլխարկը (Դուրաժկայ) ձեռին, մտնում է աջ դռնից:

Հըւ, ի՛նչ խարար է: (Նինժօն լուռ նայում է նրան):

Վա՛, օխնած հոքի, լիզուտ ի՛նչ էլաւ:

ՆԻՆՅՕ, հեկեկալով լաց է լինում:

Է՛սէնց էլ բան կու՛լի՛, թէ մարթ իր տանէմէն չկանենայ դուս գնա՛:

Շարունակում է հեկեկալ:

ՄՈՍԷՍ, գլխարկը ձգելով աջ կողմի սեղանի վրայ:

Հըւ, ի՛նչ է, ի՛նչ է էլի: (Ծաղրելով Նինժօն, որ լացի ձայնը աւելի է բարձրացնում): Հը՛ւմ, հը՛ւմ, հը՛ւմ... Տօ՛, սոսա ու պրծ՛ի, էլի... Կու՛լի՛ էլի ուստ էկաւ:

ՆԻՆՅՕ, լացը մեղմացնելով:

Սիւփնայ նրա օրը... Վուր գիղենաս, թէ ինչիր սասաւ, Աստուճճ գիղենայ, մաս-մաս կ'օնիս: (Աչքերը

*) Բոլոր գերասանները տեղական հագուստներով են, բացի Եւայն, որ հագնուած է եւրօպական ձևով:

սրբում է:) Էստուրն էլ վուր համփիրիս, էքուց էլօր ուփրօ փիս բանիր կու դուս գայ:

ՄՈՍԷՍ

Մնւլափ, մնւլափ հալա, Նինժօ ջան, մէ սոսա, տեսնիմ ի՛նչս ասում:

ՆԻՆՅՕ

Էլ ի՛նչ պիտի ասիմ, գեղինը պատուէ ու ինձ դէվէր տանէ... Չիս գիղի, ասում է, թէ ինչ հանգն իմ սիրում քիզ, կ'օսէ. գիշիրով, ասում է, քուն շունիմ ու ցերեկը աշխարքը մութն է ինձ համա առանց քիզ, կ'օսէ. սրտիս կրակ է կալի ու էրվում է, կ'օսէ... Է՛րվի նրա ջանը, խուզիմ նրա գլուխը, հըւ... Վուչ էլ ձանչցի նրան:

Յածր ձայնով լաց է լինում եւ աչքերը շուտ-շուտ սրբում է:

ՄՈՍԷՍ, որ ապշած նայում էր Նինժօն, չարանում է:

Վա՛յ, 'ես*) նրա... (Բարկացած ման գալով:) Էս սհա-թիս գնամ, աղաքնիրը ջարթ ու փշուր անիմ... Ամա չէ, խալսն ի՛նչ կ'օսէ, ու նրա ջիզըր վունց պիտի ուտիմ: (Գլխարկը սեղանին խփելով:) Եա էս գգակը էլ ի՛նչ գգակ է գլխիս:

Շարունակում է բարկացած ման գալ:

*) Ե տառը մակակէտով նշանակած ('ե) պէտք է արտասանել իսկ և իսկ այնպէս, ինչպէս արտասանվում է յի վանկը՝ բառի միջում կամ վերջում, ձայնաւորից յետոյ. օրինակ՝ Մա յիս, Գա յի անէ, Երկնա յին, Եսա յի, և այլն:

ՆԻՆՅՕ, վերարկուն հանելով, մօտենում է Մոսէսին:
 Լնւ է, Մոսէս ջան, գէթաղվա*), սիրաս մի շուռ
 տա. թաւաթ ջգրու էլ չկամ... Գաննա առանց էս
 չիս կանա նրա ջիգրը հանի...
 ՄՈՍԷՍ

Ռնդ ըլի գլխէմէս:

ՆԻՆՅՕ, նորից լաց լինով:

Քն, 'ես ինչ անիմ. էն անիծածի ջիգրը հերիք
 չէ, վուր հիմի դուն էլ իս ջգրվում:

ՄՈՍԷՍ

Չէնդ, ձէնդ, ասում իմ. ջեր**) պիտի քիզ մաս-
 մաս անին:

ՆԻՆՅՕ, լացը շարունակելով:

'ես ինչ միզ ունիմ, քն:

Նստում է ձախ կողմը բազկաթուռի վրայ:

ՄՈՍԷՍ

էն միդն ունիս, վուր դուն նրանց տուն վուադ
 իսկի չպիտի գրիլ էիբ: Չիս գիգի, վուր էս թա-
 վուրնեբուն էրես շանց տաս, գլխիս էլ կու նստի...
 Ջեր աւտաս 'երիք ջուրս ջէր վիզիտով է էլի էստի էն
 լիբի անսկամը:

ՆԻՆՅՕ

Բաս յօրէսի դէնը ասկականներէմէս էլ կտրվիմ, էլի:

ՄՈՍԷՍ

Ասկական, սոսկական... Ինչի՞ ասկական է... էս

*) Ղ տառը թաւով նշանակած (՛) պէտք է արտասա-
 նել որպէս Թուրքաց Չ կամ Վրացոց Յ:

**) Ջեր — դեռ. ջէր — անգամ:

ասկական է... նրա քուրը ինչ է քունը, ինչ, վուր
 խիլքիտ ծէրը գնում է նրա համա. քու բիճու տղի
 կնգայ բիճու արչկայ թուռն է, ինչոր զահրումար
 է... նրանց զլուխն էլ անիծվի... Վոյ մէ... (Բուռնցր
 ցոյց տալով:) Վոյ մէ, ինչ անիմ... (Լուսամուտից դուրս
 նայելով:) Տիս, տիս, նա չէ:

ՆԻՆՅՕ

Նա կու'լի, բաս սվ կու'լի:

ՄՈՍԷՍ

Վունց թէ նա կու'լի:

ՆԻՆՅՕ

Բնս. ասաւ, վուր խանդիսխան ախօղէմէն դնւ
 մտիկ արա, վուր քիզ տեսնիմ, կ'օսէ, թէ չէ ճլէրք
 կու ննգնիմ, կ'օսէ: Ճլէրք ննգնի նրա ջանը:
 ՄՈՍԷՍ, չափից դուրս յուզուած, ուզում է լուսամուտից
 դուրս թռչել. յետոյ յետ քաշուելով:

Վն, գժվիլ իմ: (Կրկին մօտենում է լուսամուտին):
 է'ստի համեցէք, աղաղաղա, էստի համեցէք:

ՆԻՆՅՕ, վեր թռչելով տեղից:

Ի'նչս անում, գէնացվալէ:

ՄՈՍԷՍ

Չիմացաւ. ինչոր խուռը դումիտումն է: (Չեռանա-
 լով լուսամուտից, կանչում է:) Սէրգօ, Սէրգօ: (Մօտե-
 նալով դիմացի դռանը, կրկին կանչում է:) Սէրգօ... էստի
 չէ. թային գնաց դուքանը... (Յոյց տալով Նինսին քեմի
 աջ կողմը:) էտթէնը խօ չի ըլի, մէ տիս:

Գուրս է գնում ձախ դռնից. Նինսն աջու դռան
 կողմն է գնում: Լավում է Մոսէսի ձայնը՝ Սէր-
 գօ, Սէրգօ:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

Ն Ի Ն Օ, Ս Պ Ա Ս Ա Ի Ո Ր

ՆԻՆՕ, հանդիպելով սպասաւորին, որ հասարակ չէրքէզ-
կայով եւ սպիտակ սրբիչ ձեռին դուրս է գալիս աջ դռնից:

Սէրբոն գնաց, թէ էստի է:

Ս Պ Ա Ս Ա Ի Ո Ր

Գնում է, ներքիւն է:

Ն Ի Ն Օ

Գնա՛, կանչէ՛, շնուտ արա:

Ս Պ Ա Ս Ա Ի Ո Ր

էս սահաթիս, ախշիկ-պարուն:

Դուրս է վազում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

Ն Ի Ն Օ, Ս Է Ր Գ Օ, յետոյ Մ Ո Ս Է Ս

ՆԻՆՕ, մտանալով ծախու գոանը:

էստի է, էստի, ապսպրեցի:

Սէրբոն, տուն վազելով դիմացի դռնից:

էստի իմ, էստի:

Վազում է ծախու գոան կողմը. ՆինՕն յետ է դառնում:

Մ Ո Ս Է Ս, վերադառնալով, բռնում է Սէրբոն:

Սէրբոն ջան, Սէրբոն, (ճանելով նրան դէպի լուսամու-
տը:) էն աղին տեսնում ի՞նչ, վուր էնդի վերբուա բոլ-
թա է տալի՛:

Ս Է Ր Գ Օ

է՛ն. բօնժուռ աղաղաղէ՛ն: Մէ ջէր տեսիլ իմ էստի:
Մ Ո Ս Է Ս

Հա՛, հէնց նա: Գնա՛ էս սահաթիս, ասա՛ կան-
չում իմ:

Ս Է Ր Գ Օ, վազելով:

էս սահաթիս, աղա ջան:

Մ Ո Ս Է Ս

Ձէ՛, մուկնի. ասա՛, վուր ՆինՕն է կանչում:

Ն Ի Ն Օ

Ինձ սըր իս խառնում:

Մ Ո Ս Է Ս, Սէրբոն:

Դուն գնա՛, ՚ես քիզ ասում իմ, ու մէ կէտի էլ
կու՛լի էտի, բի. ջանը պիտի դըրստիմ:

Ն Ի Ն Օ

Ա՛խ, Աստու՛ձ:

Ս Է Ր Գ Օ

Հէստիկը բերիմ, աղա ջան, վուր, է՛, նրա արո-
սած ջանին արժանի:

Դուրս է վազում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

Ն Ի Ն Օ, Մ Ո Ս Է Ս

Ն Ի Ն Օ, մեկուսի:

էս ի՛նչ բան արի ՚ես: (Մոտէսին:) Ախար, ի՛նչ իս
անում, արա՛. ուզում իս խնայտառակ ըլինք աշխրբումը՛:

Մ Ո Ս Է Ս

Քու բան չէ. 'ես գիղիմ ինչոր անում իմ:

Չարացած ման է դալիս:

ՆԻՆՅՕ, մեկուսի:

Ի՞նչ անիմ հիմի: (Մոսէսին:) Մոսէս ջան, գեթ աղվա:

Մ Ո Ս Է Ս

Թող մէ, է... Կնիկարմբաի ձեռնէմէն մէկը չէ խարաբ էլի ու երկուսը... (Գրգանում որոնելով:) Ի՞նչ արի՛...

Բարկացած դուրս է գնում աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՆԻՆՅՕ, մենակ:

Վճնց աղատիմ 'ես էն անխիլին... (Սյս ու այն կողմն ընկնելով, գնում է լուսամուտից դուրս նայում:) Յօրէն Գիգօլին հիւզը խօսում է... Վճյ, գեղինը մըտնիմ. ուրախ-ուրախ վազում է դէսը... Գնամ ասիմ, վուր չհամարցակվի տուն գա. ինչ կու՛լի, կու՛լի:

Գնում է դէպի դիմացի դուռը:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՆԻՆՅՕ, Մ Ո Ս Է Ս

Մ Ո Ս Է Ս, վերադառնալով, ձեռին թաշկինակ:

Հըմ, սըր իս գնում, ի՞նչ կայ:

Թաշկինակը պահում է:

ՆԻՆՅՕ, շուարուելով:

Վունչիչ. ի՞նչ շինիմ էստի:

Մ Ո Ս Է Ս

Ձէ, համեցէք էստի կաց. պիտի դադանակը ձեռիս, քու առչիւր խօսեցնիմ էն աղաղաղին ու մէլալ քօթիկիմ:

Բարկացած ման է դալիս:

ՆԻՆՅՕ

Աբա՛, էտ ի՞նչ մարթութի՛ն է, սըղում իս բօղաղս դուս կտրի իստակ...

Մ Ո Ս Է Ս

Մարթութի՛ն... Ա՛յ, 'ես կու շանց տամ նրան մարթութի՛նը:

ՆԻՆՅՕ

Քու տանը վուր չանիս էտ բանը, էլ օշով տիղ չկա՛յ:

Մ Ո Ս Է Ս

Օ՛հ, դահլէս մի տանի:

Բարկացած դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՆԻՆՅՕ, յետոյ Ե Ի Ա Յ Լ Ն

ՆԻՆՅՕ, մենակ:

Ի՞նչ ջուրը ննգնիմ հիմի. աղատելու էլ ձար չկայ...

Շփոթուած ման է դալիս. յանկարծ նկատելով բազմօցի վրայ իր հովանոցը, վերցնում է, մի կողմ դնում:

ԵԻԱՅԼՆ, գեղեցիկ երիտասարդ, նուրբ ճաշակով հագնուած եւրօպական ձեւով, ցիլինդրը ձեռին, պէնսնէն վզից կախած եւ ձեռնոցներով. մտնում է դիմացի դռնից: Շարժուածքը եւ խօսակցութիւնը միշտ եւրօպական քաղաքակրթուած

երիտասարդի:

Կրկին բարեաւ ձեզ, աննման արարած...

Մեկնում է ձեռք:

ՆԻՆՅ

Գնացէք շուտով:

ԵԻԱՅԼՆ

Այս ի՞նչ է նշանակում. մի՞թէ դուք չհրաւիրեցիք ինձ:

ՆԻՆՅ

'Ես ձիզ ասում իմ՝ գնացէք շուտով:

ԵԻԱՅԼՆ

Օ՛հ, հասկանում եմ, հասկանում... Երևի դուք խղճացիք ինձ, (Նինօն շփոթվում է:) և այժմ ինքներդ վախենում էք բաց անել ինձ ձեր սիրտը: (Գլխարկը թողնելով ձախ կողմը, մօտենում է Նինօին, որ կանգնած է բեմի աջ կողմը, եւ բռնում է նրա ձեռքը:) Օ՛, մի՛ լռէք, ի սէր Աստուծոյ մի՛ լռէք... Այս երբորդ անգամն է, որ ես ինձ ձգում եմ ձեր սանրերի տակ և ամեն անգամ դուք արհամարհանօք և սառնասրտութեամբ էք վերաբերվում դէպի իմ ջերմեռանդ սէրը... (Նինօն աշխատում է ազատել ձեռքը:) Մի խօսք, մի խօսք, միմիայն մի խօսք, մի քաղցր խօսք... մի՛ այն՝ որ ընդունում էք իմ սէրը, և ես երջանիկ կը լինիմ յաւիտեան...

ՆԻՆՅ

Թողէք, թէ Աստուծ կու սիրիք:

Ազատում է ձեռք:

ԵԻԱՅԼՆ

Մի բարկանար, տիկին... Ինչո՞ւ էք բարկանում... Մի՞թէ ես մեղաւոր եմ, որ սիրում եմ ձեզ. սիրում եմ անկեղծ, անվերջ, անսահման. թէև գերեզմանը դնէք ինձ կենդանի, այն ժամանակ ես չըթուներս չի դադարիլ արաայայտել ձեզ իմ սէրը, զգացմունքը, հաւատարմութիւնը...

Ստէպ-ստէպ համբուրում է Նինօի ձեռք:

ՆԻՆՅ, յետ ու յետ նայելով, խլում է ձեռք եւ բարկութեամբ:

Ի՞նչ իք անում, գժվիլ իք:

ԵԻԱՅԼՆ, շարունակելով:

Խղճացէք ինձ, տիրուհի, աղաչում եմ ձեզ՝ խղճացէք... Ամբողջ կեանքս, կայիքս, հանգստութիւնս ձեզ եմ նուիրում, ձեզ համար պէտք է ապրիմ, ձեզ համար մեռանիմ... (Կրկին կամենում է համբուրել Նինօի ձեռք. նախասենեակում Մոսէսն աղաղակում է՝ Դէ, սրի շուտ:) Ա՛յո, ջօրտ վխզմի...

Հեռանալով Նինօից, անցնում է բեմի ձախ կողմը եւ գլխարկը վեր առնում. դիմացի դռնից մտնում է Մոսէսը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՆՐԱՆՔ, ՄՈՍԷՍ

ԵԻԱՅԼՆ, Մոսէսին:

Պատիւ ունիմ... (Մեկնելով ձեռք:) Բարեաւ ձեզ, պարոն. իմ խորին յարգանքներս...

ՄՈՍԷՍ, ակամայ տալով ձեռք:

Համեցէք, համեցէք, պարուն. քիզ մօդ խիստ հարկաւուր բան ունիմ... (Հրակիրելով դէպի բազմոցը:) Համեցէք նստի... (Նինօին, որ կամենում էր դուրս գնալ:) Մնւլափ, նինօ, ո՛ւր իս գնում, էս պատաւական մարթը շուր է բերի:

ԵԻԱՅԼՆ

Մեծ պատիւ էք անում ինձ, պարոն, շնորհակալ եմ... Հրամայեցէք՝ ի՞նչ էք ցանկանում. տիկինը ոչինչ չէ կամենում ասել:

ՄՈՍԷՍ

էս սահաթիս, պարուն: (Գնում է, դուրս է նայում դիմացի դռնից եւ առանձին:) Աբան, թէ գայ:

Եւայն գլխարկը վայր դնելով, նստում է բեմի ձախ կողմը եւ վերցնում է սեղանի վրայ դրած ալբոմը:

ՆԻՆՕ, առանձին:

Ո՛վ քաղցր Աստուծաձին, Դուն ըլիս միր քօմազը: ՄՈՍԷՍ, անցնելով բեմի աջ կողմը, նինօին, ցածր:

Ինձ կու սիրիս, ինչքու շասիմ, չժած գաս էսղանց:

ՆԻՆՕ, նոյնպէս ցածր:

2նլիշ արի, շխայտառակիս քու գլուխը, իմն էլ հիզը:

ԵԻԱՅԼՆ, որ թերթելով ալբոմը, աչկի տակով նայում էր նինօին:

Ի՞նչ են խօսում:

Գիմացի դռնից մտնում են՝ Ղազօն եւ նրան հետեւելով Սէրգօն, ձեռին այրելու մի երկար փայտ:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆՐԱՆՔ, ՂԱՂՕ, ՍԷՐԳՕ

ՂԱՂՕ

Հըն, ի՞նչ խաբար է:

ՄՈՍԷՍ, խառնուած:

Վունչիչ, ասում էր էլախա Սէրգօն, թէ շուգունի պլիտի համա լաւ փէտ իմ առի, կ'օսէ, ու նմուշը բերիլ է, վուր տեսնիմ... (Սէրգօին:) Լան է, տար... էլ մի ուշանա. դուքանը միխկ է:

Ղազօն նայելով Սէրգօին, դժգոհութեամբ շարժում է գլուխը:

ԵԻԱՅԼՆ, առանձին:

Այստեղ ինչ որ անցնում է:

Սիրով նայում է նինօին:

ՍԷՐԳՕ, առանձին:

Ափս՛ւս իմ ամազ:

Փայտը ձեռին դուրս է գնում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ՆՐԱՆՔ, առանց ԱԼԲԳՅԻ

ՆԻՆՑ, առանձին:

Տէրը քի բարի տայ, Ղաղօ, վրայ հասար: (Ղաղօհն:) Բնրով, Ղաղօ... Համեցէք:

Ինքը նստում է աջ կողմը:

ՂԱՂՕ

Բարով, բարի գուն ձիգ... (Եւայլն պէսնէով նայում է Ղաղօին եւ իսկոյն շարունակում է զննել արթօմը: Մոտէսին, ցածր:) Էս սիլ է:

ՄՈՍԷՍ, նոյնպէս ցածր:

Նինօի ասկականի ասկական է:

Եւայլն պատահում է արօմում Նինօի պատկերին եւ զմայլուած ստէպ-ստէպ ու գաղտաղղի համատում է պատկերը Նինօի հետ:

ՂԱՂՕ, շարունակելով, ցածր:

Անումը:

ՄՈՍԷՍ, նոյնպէս:

Նեւայլն:

ՂԱՂՕ, նոյնպէս:

Ի՞նչ:

ՄՈՍԷՍ, նոյնպէս:

Նեւայլն, էլի, վա՛:

ՂԱՂՕ, նոյնպէս:

Իմացայ, ամա Նեւայլն էլ անում կու'լի... (Գտնալով Նինօին, բարձր:) Արա՛, ՚ես իմ թագաբերկը պըր-

ծայ. (Մոտէսին:) դուք էլ ձիր պատրաստութիւնը տեսնը, թէ չէ:

ՄՈՍԷՍ

Վա՛յ քու տղիս տղայ... Մտիկ, է՛, իստակ մտկէմէս էլաւ. էսօր խօ իմ հիրթն է:

ՂԱՂՕ

Վա՛, բա՛ս. թէ էն օրն էս գիշիրութին մեծրեցիր գիփունանցը:

ՄՈՍԷՍ

Հա՛, հա՛... (Նինօին:) Արա՛, Նինօ, դուն խօ, աւտաս, իսկի էլ շիս փիքը արի:

ՆԻՆՑ

Փիքը էլ իմ արի ու կատարիլ էլ. հենց էտու համա էի հիմի դուսը... Ամեն բան հաղիր է ու ջեր խօ վաղ է. հիմիակ էւէտ սարքիլ տամ:

ՂԱՂՕ

Տօ՛, էլ ինչ վաղ է. յօրէս լուսնիակը դուս գուքայ: Ինչքու քէշէքն ու խալիշէքը դէվէր կու տանին բախշէն, զօնաղնիրն էլ մօղ կու'լին:

ՄՈՍԷՍ, յանկարծ ուրախանալով եւ ձեռը ծակատին տանելով, մեկուսի:

Սո՛ւ... սյ բախտ... (Նինօին:) Արա՛, Նինօ, զնա՛, հէնց ապրիս, հրամաէ՛ շուստ դէվէր տանին, ինչ հարկաւուր է:

ՆԻՆՑ, վեր կենալով:

Էս սահաթիս. դուն հա՛նգիստ կաց, ամեն բան կարքին կու'լի:

ՄՈՍԷՍ

Իժնա՛, Սէրգօին ասիլ իս, վուր էս գիշիր էսաի բլի՛:

ՆԻՆՑ

Ասիլ իմ, բան. մենակ բջերանց արով խօ շէինք մնա:

Վերցնելով հովանոցը, զնում է դէպի ձախ դուռը. եւայն այս միջոցին սիրալիր հայեացքով հետեւում է նրան եւ, երբ Նինօն դուրս է զնում, ձեռը սրտին է տանում եւ անձայն խորը հոգւոց հանում:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա

ՆՐԱՆՔ, առանց ՆԻՆՑԻ

ՄՈՍԷՍ, Ղաղօին:

Բնա լաւ քէփի ումիկ ունիս. սազանդար էլ խօ կուլի:

ՂԱՂՑ

Բնս, բնս. Եաւանդուրը իր դաստով: Կուլի Արտէմն*) էլ վրայ հասնի իր զուռնով ու զուգուկով. խոստացաւ: Ուրիշ տիղ խօսք ունէ աված, էնդանց դէմուդէմը միղ մօղ գու քայ:

ՄՈՍԷՍ

Հն, 'ես էլ էա էի ուղում: (Եւայնին): Պարուն 'եւայն, անմրթի իմ քի մօղ, ջուղարս մէ քիշ ուշացրի... (Եւայն ոտի է կանդնում): Քի մօղ խիստ հարկաւոր բան ունիմ, ամա հիմի էլ ժամանակ չէ

*) Սօսքը հանգուցեալ Արտէմ Բօսինեանցի մասին է, որ երեւի զուռնայ ու մանաւանդ զուգուկ ածող էր:

մնում խօսելու. էս գիշիրվան հօնաղուղաթինը, դուն էլ տեսար, խտակ մոռացիլ էի, թէ չէ քիզ էսօր չէի նիղացնի... Թարջիմումը 'ես քիզ խնդրում իմ' հրամանք էլ շնուր բերիս էս գիշիր իմ բախշէն, մէտի քէփ անինք. ումիկ ունիմ, լաւ քէփ շանց տամ քիզ... էնդի կու խօսինք միր խօսելուն:

ԵԻԱՅԼՆ

Միթէ... (Մեկուսի): Ահա պատուական մարդ: (Մոսէսին): Ձեր քաղաքավարութիւնը, պատուելի, ինձ հիացնում է... Մեծաւ ուրախութեամբ, մեծաւ ուրախութեամբ, պարոն, ընդունում եմ ձեր հրաւերը, միայն այն պայմանաւ, որ դուք էլ բարեհաճէք շնորհ բերել մեր տուն, մեր այգումն էլ քէֆ անէք. 'ես ձեզ կը հանդիպեմ իսկ և իսկ *աւ ըա փարիզիէն*: Քոյրս շատ ուրախ կը լինի ձեզ հետ ծանօթանալու...

ՄՈՍԷՍ

Լաւ, ինչի չէ. ջեր գնք համեցէք հալա:

ԵԻԱՅԼՆ

Իհարկէ... Վերջապէս, գոնէ այս անգամ մենք կ'արժանանանք ձեզ տեսնելու մեզ մօտ... (Մատնացոյց անելով Ղաղօին): Եթէ պարոնը ձեր բարեկամն է, խնդրեմ միասին շնորհ բերէք:

ՄՈՍԷՍ

Վննց թէ բարեկամ. Ղաղօն իմ ախպերն է:

ԵԻԱՅԼՆ

Միթէ... (Ղաղօին): Պարոն Ղաղօ, շատ ուրախ եմ... (Մեկնելով ձեռք): Եւայն... Պարոն Մոսէսի եղբայրը իմ եղբայրն է:

ԵԻԱՅԼՆ

1001
3698

ՄՈՍԷՍ, առանձին:

էա է, վուր աւտայի:

ՂԱՂՕ, տարով ձեռը եւայնին:

'Նս էլ ուրախ իմ, պարուն. Մոսէսի բարեկամը,
իմ բարեկամն է:

ԵԻԱՅԼՆ, Ղաղօսին:

Ուրեմն յոյս ունիմ, որ ձեր եղբօր հետ միասին
չնորհ կը բերէք ինձ մօտ:

ՂԱՂՕ

Վն, Մոսէսի հիդ թէգուզ ջանդամը կ'էհամ:

ԵԻԱՅԼՆ

Ես ձեզ երկուսիդ էլ, պարոններ, այնպիսի սիրա-
լիր ընդունելութիւն ցոյց տամ, որ ինձանից բաւա-
կան մնար:

ՄՈՍԷՍ, եւայնին:

Միր խաթիր ինչի՞ իս նիդանում, պարուն...

ԵԻԱՅԼՆ

Պատրաստ եմ հաստատել ձեզ իմ բարեկամու-
թիւնը, սէրը, մտերմութիւնը... և այլն: (Ծոցից յուշա-
տետրը հանելով:) Ներողութիւն, ես իսկոյն:

Նստելով ձախ կողմի սեղանի մօտ, յուշատետրի
մէջ մատիտով գրում է:

ՂԱՂՕ, Մոսէսին, ցածր:

Տօ, էս ինչ ուրիշ հանգն է խօսում. գէթաղվա,
ձեռնէմէտ չգուս թողնիս, կու ծիծաղինք:

ՄՈՍԷՍ, նոյնպէս:

Ուրից լաւ թամաշի ումիկ ունեցի: (Եւայնին:) Բաս
ումիկ ունենամ, վուր անպատճառ գու քաս:

ԵԻԱՅԼՆ

Հաւատացած կացէք, պարոն, որ իմ խօսքս խօսք
է... (Յուշատետրը ցոյց տալով:) Ահն, հէնց դրա հա-
մար էլ այս ըսպէիս նշանակեցի այստեղ, որ ես ձեզ
չուտով ընդունելու եմ... Իրաւ է, կան մարդիկ, որ
չեն զնահատում իրանց խօսքի սրբութիւնը, բայց
ես, ես... այլ եմ... Իմ կարծիքով աւելի լաւ է մարդ
մեռանի, քան թէ աուած խօսքը չկատարէ... և այլն:

Յուշատետրը ծոցն է դնում:

ՂԱՂՕ, Մոսէսին, ցածր:

Մուլնի, Մոսէս ջան, սրան խօ աւելի անում չին
կպցրի, վուր դիվ 'եւ այլն է ասում:

ՄՈՍԷՍ, նոյնպէս:

Խօսեցրու, դուն ինքդ կու իմանաս: (Եւայնին:)
Պարուն 'եւայն, անմրթի իմ, պիտի գնամ, էնթէնը
մտիկ անիմ: (Գլխարկը վերցնելով:) Էս սահաթիս գա-
լիս իմ...

ԵԻԱՅԼՆ

Խնդրեմ, պարոն:

Մոսէսը դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

ԵԻԱՅԼՆ, ՂԱՂՕ

ՂԱՂՕ, ինքն իրան:

'եւայն...

ԵԻԱՅԼՆ

Միթէ գուր չէք հաւանում եւայն բառը, այս

սուրբ բառը, որ պարունակում է իւր մէջ բազում խօսքեր, մտքեր, գաղափարներ, զգացմունքներ... և այլն:

Ուշագրոնթիւն դարձնելով պատից կախած մէկ նկարի, գնում, մօտից գնում է:

ՂԱՂՁ, առանձին:

Վայ քու տղիս տղայ, իծաներով լիքն է էլի: (Եւայլնին:) Ղուրթ իս հրամանք անում, պարուն, լաւ խօսկ է. ամա մէ քիչ միւր քախկումը էա հանգի խօսիլը չէ անց կենում, ինչ անիս: (Հրաւիրելով նստել:) Համեցէք:

Նստում են: Եւայլն ամբողջ ժամանակ ձեւանում է:

ԵՒԱՅԼՆ

Օ՛, քաղաքը... Այս քաղաքը գեռ շատ հեռու է իսկական լուսաւորութիւնից. երկար տարիներ են հարկաւոր, պարոն, մեր ժողովուրդը դարգացնելու համար:

ՂԱՂՁ

Ղուրթ իս հրամանք անում, պարուն 'Եւայլն, ուրիշ խալիս է միւր խալիւր. մինք քէփն ու զօղն անց էլ վունչիչ չինք գիգի:

ԵՒԱՅԼՆ

Քէֆը ո՞վ չի սիրիլ. քէֆը կեանք է, պարոն:

ՂԱՂՁ

Բաս խաղի անգաճ գնիլ էլ սիրում կու'լիս, էլ ինչ ասիլ գ'ուզէ:

ԵՒԱՅԼՆ

Կամենում էք ասել՝ երգ. այսինքն սրտի զգացմունքի արտայայտութիւն: Օ՛, ինչպէս կարելի է՝

երգ չսիրել. այն ժողովուրդը ժողովուրդ չէ, որ երգ չունի, ասաց մեծն Ղիլէր: Ես ինքս երգող եմ, պարոն:

ՂԱՂՁ

Բաս հրամանքը լաւ շքասթա էլ կու գիգենաս:

ԵՒԱՅԼՆ

Տեղական երգերի հետ ծանօթ չեմ, պարոն. ի մանկութենէ մէք երկրից ես դուրսն եմ մեծացել:

ՂԱՂՁ

Հրամանքդ վուրդանցի իք:

ԵՒԱՅԼՆ

Ես, ես... հայ եմ և մնացեալն... և այլն:

ՂԱՂՁ, աշխատում է ծիծաղը զսպել:

Մօսկով էլիլ իք հրամանքդ:

ԵՒԱՅԼՆ

Այո՛, Մօսկվա, Պետերբուրգ, արտասահման...

ՂԱՂՁ

էա ինչ 'երգիւր է արտասահմանը:

ԵՒԱՅԼՆ

Եւրոպայ, Եւրոպայ, պատուելի. միթէ չգիտէք... (Մեկուսի:) Օ՛, տգիտութիւն, տգիտութիւն... (Արձակելով ձխի քուլաներ:) *Резь ильотриана:*

ՂԱՂՁ

Վունց չիմ գիգի. շատ վուխտ իք կացի էնդի՛:

ԵՒԱՅԼՆ

Այո՛, բաւական երկար ժամանակ... Տարիներ, պարոն, տարիներ:

ՂԱՂՁ

էա խօ խէլի փո՞ղ կու նստէր:

ԵՒԱՅԼՆ

Իհարկէ առանց փողի չէր լինի, բայց երբ փող կայ, ամօթ է, որ մարդ խնայէ իր լուսաւորութեան և դուարճութեան համար... և այլն:

Ոտը ոտի վրայ դրած, ծնկան վրայ յարդի մի փռչ-բանք նկատելով, չքտիկով (միջի մատի հարուած) ճեղքուած է:

ՂԱՂՕ

Բանկլէն էժան է էնդի, թէ լօրին:

ԵՒԱՅԼՆ

Ես վաճառականութեամբ չեմ պարապում, պարոն, գիտացէք:

ՂԱՂՕ

Բէղամաղ մի՛ բլի, գէթադ՛վա, էնէնց հարցնում իմ... Ձէթիսխիլի ու ջօնջօլ խօ կայ էնդի:

ԵՒԱՅԼՆ

Ինչեր էք հարցնում, պարոն. դուք ինձ ս'ւմ տեղ էք ընդունում... (Տեղից վեր կենալով): Վի՛, մ'օրէ՛ թօն, մ'օրէ՛ ժւննր...

Ղաղօն, առանձին, գէմբը ծամածոում է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՄՈՍԷՍ

ՄՈՍԷՍ, ներս մտնելով ձախ դռնից:

Աբա՛, Ղաղօ ջան, հիմի դուն գիգիս. էնդի գիգի հագիբ է:

ՂԱՂՕ, վեր կենալով:

Դուն արխային կաց. վունչիչ չի մտէս ննդնի:

ՄՈՍԷՍ

Հրամանքդ էլ, պարուն 'եւայն, մէ էրկու սահաթ-վան էրնէն շնուր կու բերիս քուչի դոնէմէն ու գէ-մուգէմը բախչէն համեցէք կ'օնիս: Ումիկ ունիմ, լաւ քէփ շանց տամ քիզ. էսօր իմ բիգիս-պուրին է:

ԵՒԱՅԼՆ

Ա՛, բիգիս-պուրի, այսինքն՝ հերթա-հաց կամ հերթա-ճաշ... Օ՛, գիտեմ, գիտեմ. ալա-վէրդի, եախ-չի-օլ... և այլն... Ես այդ ամենը գիտեմ:

ՄՈՍԷՍ

Բնս, բնս... Դուն համեցէք. հէստի քէփ շանց տամ, ասում իմ, վուր քու էլած օրումն էլ չիս բլի տեսի:

ԵՒԱՅԼՆ

Անպատճառ, անպատճառ. ձեզ համար ես պատ-րաստ եմ ուրախութեամբ մտնել վառ կրակը կամ ալեկոծեալ ծովը: (Առնելով ձեռք): Ցտեսութիւն:

Գնում է գէսի Ղաղօն:

ՄՈՍԷՍ, առանձին:

Կրակն ու ծովը կու շանց տամ 'ես քիզ էս գիշեր:

ԵՒԱՅԼՆ, Ղաղօին:

Մնաք բարեաւ: (Նոյնպէս առնում է ձեռք. յետոյ ընդհանուր օղջոյն տալով): Աղիե՛ծ, սչ, օ յրբիռւննր, պարոններ... և այլն:

Գուրս է գնում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Դ

ՂԱՂՕ, ՄՈՍԷՍ

ՂԱՂՕ, փրթկում է, յետոյ ծիծաղելով:

Էսէնց էլ մարթ կուլի... Ի՞նչ միլլէթի մարթ
ասիս, տեսիլ իմ, Մոսէս. ամա էս հանդին չէ ոսստ
էկի, վունց էլ 'Նւայլ անումով օմբին տեսի:

ՄՈՍԷՍ

Մի վախենա, խիլքով ու խասիաթով էս հանգի
'Նւայլնիր շատ կան քախուումը:

ՂԱՂՕ

Համ ուսում առած ու համ էլ ծալ-պակամ:

ՄՈՍԷՍ

Այ, խռով կենայ ինձ գրա ուսումը... Ի՞նչ գլխիս
իմ տալի էն ուսումը, վուր մարթ ուրիշի կնգայ
վրայ աճկ ունենայ, էն էլ իր ասկականի վրայ...
(Ղաղօն զարմանք է արտայայտում): Հօր թողած փու-
ղիքը շնա, ինքը սիրուն ու կոխատ. վուրդի ասիս,
թրէվ է էկի... Փրանգստնէմէն յօրէն նուր է շուր
բերի... Իր ուսումը էնդանցի դավախաներումը կուլի
թամամ արի ու էլի սատանէն գիդէ վուրդի:

ՂԱՂՕ

Մտիկ, է. լիզին անգամ դնիս, կ'օսիս՝ խիլքի
կօլօփ է գրուստ:

ՄՈՍԷՍ

Է՛հ, թութի-դուշն էլ է շատ բան ասում, ինչ
անիմ:

ՂԱՂՕ

Ամա կու ծիծաղինք էս գիշիր, հա՛. արուշի կու
չինին միր աղէբը: Ջեր մէ գարփա 'ես սլըլեցրի
աղաղաղին:

ՄՈՍԷՍ

Բանը մենակ ծիծաղի վրայ չէ, Ղաղօ Ղան. քի-
մէն ինչ թարցնիմ, ետգ խօմ չիս... Էլախտ էն փէտը
խօմ տեսար, վուր Սէրգօն տուն էրի. Աստուձ գի-
ղենայ, ուղում էի բան-հորի անի էն անիծածին,
ամա վուր տուն էկար, մէրաշ սառած մնացի:

ՂԱՂՕ

'Ես էլ մաշուր արի, Մոսէս, ամա էլ վունչիչ
չասի... Էնդուր էլ Սէրգօն մէռաւ, կտրվեցաւ ու
չասաւ ինձ էտտի տուն գալիս, թէ ինչի է բերում
էն փէտը... Մէ ասա՛ ինչ խաբար է:

ՄՈՍԷՍ

Էլ ինչ խաբար է, ախպէր, անումս բէդնամ էլաւ...
Էլ ճանփայ չէ տալի էտ աննամուսը քու հարսին.
վուրդի ոսստ է գալի, ինչ բէաբու խօսկ ասիս,
նրան է ասում:

ՂԱՂՕ

Մուլնփ հալա... փիս ախշիկ չէ նինօն. նրան ինչ
գէթ է արի:

ՄՈՍԷՍ

Տօ՛, փսութիւնով կի չէ. ասում է՝ սիրում իմ քիդ,
կ'օսէ, ու էլ ձեռը չէ վիկալնում:

ՂԱՂՕ

Ղմըթ իս ասում, Մոսէս:

ՄՈՍԷՍ

Ի՞նչ հանարի բան է:

ՂԱՂՕ

Տօ՛, տօ՛, տօ՛, մէ ինձ կ'օսէիր, է՛... Հարսիս նա վնւրդանց է ճանշնում:

ՄՈՍԷՍ

Նրա հիռու ասկական է. թէ ասի էլախտ...

ՂԱՂՕ

Վայ, 'ես նրա... Սնւ, սնւ, Մոսէս ջան... Խօ գու քայ էս գիշիր, նրա ջիգրը իմ շինքին. հէստի բան անիմ, վուր իր օրումն էլ շմտէն ննգնի:

ՄՈՍԷՍ

Քի դրուսան ասիմ, 'ես էլ մտկումս էտ գրի, վուր էս գիշիրութին մեձրեցի. ասի՛ թէ տանը վուր ծեծիմ, վայ թէ փիս անում վիր ըլի, ու էս գիշիր մէ ուրիշ բան մահանա կ'օնիմ, ասի, ու խալխի մօդ ջարթ ու փշուր կ'օնիմ ակոքնիրը:

ՂԱՂՕ

Ջարթ ու փշուր... վուրն ինձ թանաշա արա. տիս թէ ինչ հալն իմ գցում 'ես նրա կոկած ու տրոսած ջանը. մէ գնամ հալա, կարք ու սարքին մտիկ անլիմ:

ՄՈՍԷՍ

Հն, չնւտ արա, Ղաղօ ջան:

ՂԱՂՕ

Դուն քէփդ քօք պահէ:

Դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե

ՄՈՍԷՍ, մենակ:

Կինադամ ի՞նչ էի անում, է՛... գրուստ էր ասում նինօն, ինչ ասում էր... Ղուրթ վուր խանդախան կնիկարմատն է խելօք տղամարթու վրայ... Հը՛մ... (Սջու բռունցքը կրծքին խփելով) Մնւլափ, պարուն 'եւայն, հէստի բան բերիմ գլխիս, վուր գուրս գուն պատւիրեցիր:

Դուրս է գնում ձախ դռնից. վարագոյրը իջնում է:

ՎԵՐՋ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒԱԾԻ

ԱՐԱՐՈՒՆԹԻ ԵՐԿՐՈՐԳ

Բեմը ներկայացնում է գեղեցիկ պարտեզ, որի ետևից, խորքում, Մոսէսի երկու յարկանի տունը: Երկնքում փայլում է լուսինը: Պարտեզում, գեպի ձախ, ծաղիկները մէջ փռած է քէչաներով ու մութաքաներով զուքած մեծ գորգ, որի վրայ ձգած է կանանչ տերևներով և ծաղիկներով զարդարած ընթրիքի ճոխ սփռոց: Աջ կողմը ևս ծաղիկներ: Պորքում՝ տան առջև, գետնի վրայ ընկած է մի փայտե դատարկ մեծ տակառ (շաքարի բօշխայ): Բեմը լուսավորած է գոյնզգոյն թղթէ վառ լապտերներով և սփռոցի վրայ դարսած ճրագներով: Տան վերի յարկը նմանապէս լուսավորած է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ՂԱՂՕ, սազանդար ԵԱԻԱՆԳՈՒԼ իր խմբով*) և բաղմամբիւ ՀԻԻԲԵՐ, ծալապատիկ նստած սփռոցի շուրջը, ընթրում են, ՄՈՍԷՍ, ոտի վրայ կանգնած, հիւրասիրուս

*) Եաւանգուլու խումբը, առաջին ներկայացման ժամանակ, կազմում էին, ըստ սովորութեան, չորս անձինք: Գլխավորը ինքը Եաւանգուլին էր—թառ ածող և երգիչ. երկրորդը՝ ճիւղաւոր (քամանչայ) ածող—Սօվանէ Վարդանեանն էր. մնացած երկուսին անուանում էին՝ դայիրայ ածողին—Պապուհի, իսկ զիմպլիպիսօ ածողին—ձիղօ:

է, ՍԷՐԳՕ և երկու ՍՊԱՍԱԻՈՐ *) ծառայում են: Միքանի հիւրեր գլխարկներով են, միւսները առանց գլխարկի: Վարդոյրը բացուելիս սպասաւորները վերջացնում են հիւրերի սպասները փոխելը մաքուրներով և բանեցրածները դուրս են տանում աջ կողմից. նոյն կողմից դուրս է գնում և Սէրգօն, նախապէս շարժուածքով հրահանգներ ստանալով Մոսէսից:

ԵԱԻԱՆԳՈՒԼ, թառ ձեռին, սաղի ներդաշնակցութեամբ երգում է:

«Մէ խօսկ ունիմ իլթիմազով,
անգամ արա, ս՛վ աճկի-լուս.
Սըրտումըս ինթիզար ունիմ,
քու տխրն բարով, աճկի-լուս.
Աջմբ քիզ ինչ գէթ իմ արի՛
կենում իս խըռով, աճկի-լուս.
Աշխարս աշխարով կըշտացաւ,
'ես քիզանից սով, աճկի-լուս:» Եւն:
ՍԱՅԱԹ-ՆՕՎԱԾ

Միւսընտ աշխարս շարտանակվում է:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԻԻԲ, բաժակը ձեռին:

ՀԱՆՉԱՆ, հԱՆՉԱՆ, Եաւանգուլ ջան: (Ղարօին:) Թամաղա ջան, դուն ինձ դաստուր տվիր՝ մէ կինաց

*) Մինը՝ առաջին արարուածի սպասաւորն է, զուգուած շքեղ չէրքէզկայով և արծաթապատ դաշոյնով. միւսը—Քրակով և սպիտակ ձեռնոցներով:

ասիմ... էս էլ Աստուծ սաղ պահէ՛ օվոր ումը կու սիրէ: (Ղաղօն ու Մոսէսը նայում են միմեանց): էս խաղին էս կու սաղ գայ: (Երկրորդ հիւրին): Ալա-վէրդի: **ԵՐԿՐՈՐԳ ԶԻՒՐ**

Եախշի-օլ: (Մինչդեռ առաջին հիւրը խմում է, սա վերցնելով բաժակը): էս էլ՝ էրած ու խորված սիրեկնի կինացը: (Երրորդ հիւրին): Ալա-վէրդին քի մօդ իմ: **ԵՐԿՐՈՐԳ ԶԻՒՐ**

Եախշի-օլ: (Բաժակը ձեռին, չորրորդին): Ալա-վէրդի: **ՉՈՐՐՈՐԳ ԶԻՒՐ**

Եախշի-օլ:

Խմում են: Այսպէս շարունակում են եւ մնացած հիւրերը, մէկը միւսին շարժուածքով արտայայտելով իրանց ալա-վէրդի եախշի-օլը: Երգի վերջանալու ժամանակ աջ կողմից Սէրգօն զամբիւղով բերում է շիշերով զինի, դարսում է նրանց սփռոցի վրայ եւ դատարկները հաւաքում զամբիւղում: Այս միջոցին վերոյիշեալ սպասաւորները նոյն կողմից բերում են սկուտեղների վրայ դրած երկու շամփուր խորոված:

ՄՈՍԷՍ, սպասաւորներին ցոյց տալով այն կողմը, ուր նստած է առաջին հիւրը:

Էնթէնը թնվազա արէք: (Նոյն կողմը): Աբան, աղէքը, մախկ արէք՝ ինչ սուկիք է: **ԱՌԱՋԻՆ ԶԻՒՐ**

Ջան, ջան, խաղէին: (Չէրքէզկաւոր սպասաւորին): **Դուն մուլնի:** (Միւս սպասաւորին, ցոյց տալով երրորդ հիւրին): էս տանը էն սիրուն աղին թնվազա արա, մշկուլ վուր նստած է: (Երրորդ հիւրին): Աբան, Սանդրօ

Ջան, մէ ճակատդ ընց արա. ինչ իս էտ պաճոյ քինթդ մէ գաղ վէր թողի. էտ խորովածը մէ քու դայիդի թայգուլ շինէ, թէ ախպէր իս: (Իր մօտ կանգնած սպասաւորին): Բի էստի: (Առնում է սկուտեղը եւ Թրաշելով խորովածը, դիմում է Ղաղօին): Աբան, թամաղա, էստունն ինչ իս ասում. մախկ, է՛, հէնց զիդենաս կարմիր եաղութնիր ըլի կաթկթում:

Միեւնոյն ժամանակ երրորդ հիւրը Թրաշում է իր ձեռի խորովածը առանց կտորները հեռացնելու, այնպէս որ այդ կտորները կազմում են մի տեսակ փունջ, որ շամփուրը կոծից բռնած նա առաջարկում է աջ ու ձախ. հասնողները ձեռով պոկում են խորովածի կտորները եւ ուտում:

ՂԱՂՕ, նոյն միջոցին, պատասխանելով առաջին հիւրին:

Օ՛հ, քու հոքուն մեռնիմ, Վասօ ջան: (Առնում է խորովածի կտորը, լօշի մէջ փաթածում եւ ծամելով): Ը՛հմ, ը՛հմ, ը՛հմ... Մէ էտթէնն էլ թնվազա արա: (Վեր կենալով տեղից): էս սահաթս էւէտ գալիս իմ: (Գիւմնելով Մոսէսին): Մոսէս, էստի արի: (Մոսէսի հետ առաջ է գալիս): Մէ հոքուրն ինչ էլաւ. ինչի ուշացա:

Մեղմ կերպով աժում են սաղը. խորովածը մատուցանում են:

ՄՈՍԷՍ

Գու քայ, մի վախենա:

ՂԱՂՕ

Գիդիս ինչ փիքը արի, Մոսէս ջան... Տղէքը մէ քիչ վուր տաքնան, կ'օսիմ՝ գնանք խէյվնի կոււր. հաուղի մօդ վուր մօդ կ'էհանք, մէ իմքին շառ կու գցիմ՝ ես էն աննամուսին ու կու բլնցիմ զէմուղէմը հաուղը:

ՄՈՍԷՍ

Էս չէլաւ, Ղաղօ ջան... Զգրած սրախ վրայ էլ հիւռու չփխրբ արի էլախա... Պիտի էնէնց ժած գանք, վուր օշովէն օշով չիմանայ... Քի գրուսան ասիմ՝ խիստ փոշիվան իմ, վուր մեծրեցի 'ես էն լիբփ անսկամին, ամա հիմի էլ նա փախա, վունցոր ըլի պիտի եօլա տանինք, զօնազնեբուն էրես պահինք... Իմ սիրաը խօ կոտրած է ու կոտրած. էնէնց բան բունինք, վուր էս քէփը քնթէնեքէմէն չգուս գայ նրանցը... Հիմի, Ղաղօ ջան, էսէնց դարսինք՝ դիփունանցը վուր կու դէվէր տանիս խէյվանը, 'ես էն լախտածին թարուն զրաղ կու քաշիմ ու դէմուդէմը կ'օտիմ իրան, վուր նինօիմէն ձեուը վիկալնէ, թէ չէ, դուրթ վուր մաս-մաս կ'օնիմ 'ես նրան:

Աերգօն դատարկ շիշերով դամբիւզը տալիս է ֆրակաւոր սպասաւորին, որ դուրս է տանում աջ կողմից:

ՂԱՂՕ

Վունցոր քու քէփն է, Մոսէս ջան, էնէնց կու ժած գամ:

ՄՈՍԷՍ

Տեսնինք, Աստուծ վճնց է վրայ բերում:

Այս խօսակցութեան ժամանակ, մինչդեռ սաղը մեղմ ձայնով շարունակվում է, հիւրերը երբեմն երբեմն զանազան քէֆի խօսքեր են ասում միմեանց՝ ծհ, շէնի կի ճիրի մէ, ալա-վէրդի, եախչի-օլ, և այլն: Աջ կողմից մտնում է Եւայն ցիլինդրով, ձեռնոցներով, պէնսնէով, ձեռնափայտով և ամենաշքեղ մի ծաղկէ փունջ ձեռին:

ՏԵՍԻԼ Բ

ՆՐԱՆՔ, ԵՒԱՅԼՆ

ՂԱՂՕ, Մոսէսին:

Յօրէն, էկաւ:

ՄՈՍԷՍ, առանձին, բունցոր կրծքին տանելով:

Վոյ մէ... (Ղաղօին, ցածր:) Յարա պատիկ*) արա. միթամ վունչիչ խարար չկայ:

ՂԱՂՕ, նոյնպէս ցածր:

Էս 'ես գիդիմ: (Նուազածուներին:) Տնւշ, տնւշ:

Աձում են տուշ:

ՄՈՍԷՍ, դէմ գնալով Եւայնին:

Համեցէք, պարուն. ինչի՞ ուշացար:

ԵՒԱՅԼՆ, թողնում է ձեռնափայտը բեմի խորքում եւ գըլխարկը վերցնելով, ողջունում է:

Ներողութիւն, ներողութիւն, պարոն... զանազան գործեր և հանգամանքներ ստիպեցին ինձ կորուսանել մի քանի ըտպէ բաւականութեան. բայց յոյս ունիմ՝ այնպիսի զուարճութիւն ստանալ այստեղ, որ կորուսեալ ժամանակս մոռանամ... և այլն:

ՂԱՂՕ

Հէսաի քէփ շանց տանք քիզ, պարուն, վուր գիփ մէտի մոռանաս:

*) Յարգ ու պատիւ:

ԵՒԱՅԼՆ, գլխարկը ձեռին, գլուխ տալով Ղաղօին, դառնում է Մոսէսին:

Իսկ այս փունջը, խնդրեմ, տիկնոջը ուղարկէք իմ կողմանէ:

ՄՈՍԷՍ, առնելով փունջը:

Ինչի՞ էիր նիղանում. ջեր էստի կենայ, սուփրին սազ գու քայ: (Տալով փունջը Ղաղօին:): Էս մէ Էնդի սարքէ, հէնց ապրիս:

ԵՒԱՅԼՆ, մեկուսի:

Նախանձում է... Լա ժաշոռոզի... Ժը քօնէ:

ՄՈՍԷՍ, հրաւիրելով Եւայնին հիւրերի կողմը:

Համեցէք, համեցէք, պարուն... (Ղաղօին, ցածր): Ղաղօ ջան, մէ քիշ գլինուն զօռ կ'օնիս... (Սէրգօին): Սէրգօ, ասան, էլի գլինի բերին:

Սէրգօն դուրս է վազում աջ կողմից:

ԵՒԱՅԼՆ, գլխարկը ձեռին, մօտենալով հիւրերին:

Բարեաւ ձեզ, յարգելի պարոններ:

ՀԻՒՐԵՐ

Բարով, բարով, համեցէք, պարուն:

ԵՒԱՅԼՆ, Մոսէսին:

Աթոռ, աթոռ հրամայեցէք, խնդրեմ. այդպէս նըստել յարմար չէ:

ՄՈՍԷՍ, չէրթէզկաւոր սպասաւորին:

Մէ սկանի բի:

Սպասաւորը դուրս է վազում աջ կողմից:

ՍԷՐԳՕ, վերադառնալով, Մոսէսին, ցածր:

Ախշիկ-պարունը խնդրում է. մէ նմուտ էստի համեցէք, կ'օսէ:

Մոսէսը իսկոյն դուրս է գնում աջ կողմից. Սէրգօն հետեւում է:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, առանց ՄՈՍԷՍԻ

ՂԱՂՕ, Եւայնին:

Էլ ինչ սկամի, համեցէք նստի, վունցոր մինք ինք, էնէնց էլ հրամանքդ միզ մօղ դարու պարս:

Նստում է իր տեղը եւ ծաղկէ փունջը դնում է սփռոցի վրայ մի ծաղկակալի մէջ:

ԵՒԱՅԼՆ

Չատ ուրախ կը լինէի, պարոններ, ձեզ հետ նըստելով, ձեզ պէս վարուէի. (Գլխարկը վայր դնելով զորդի վրայ եւ քաղցրութեամբ:) Բայց ծնկներս ծալել, ինչպէս դուք էք ծալում, չեմ կարող. հաւատացէք՝ չեմ կարող... Ի մանկութենէ սովոր չեմ... (Խօսելով, ձեռնոցները հանում է:): Այնու ամենայնիւ զարմանալի է, որ ամեն բանում մենք ամենքս աշխատում ենք Եւրոպացուց նմանուիլ. իսկ մի քանի դէպքում զարձեալ մնում ենք (ձպտալով:): Իսկ և իսկ հին Ասիացիք:

Ձեռնոցները ձգում է գլխարկի մէջ:

ՂԱՂՕ

Էս մէկը բախչէ, պարուն, ու յօրէսի դէնը ստօլի վրայ կու մեծրինք քիզ: (Ձերթէզկաւոր սպասաւորը բերում է մի աթոռ. իսկ նրան հետեւելով ֆրակաւոր սպասաւորը—բոլորակ փոքրիկ սեղան, հարկաւոր պարագաներով:): Ա՛յ, համեցէք նստի. քիզ համա ստօլ էլ ինք բերի:

ԵՒԱՅԼՆ, խորին գլուխ տալով:

Չատ չնորհակալ եմ, պարոն, ձեք առանձին ու-

ԵԻԱՅԼՆ, գլխարկը ձեռին, գլուխ տալով՝ Ղաղօհին, դառնում է Մոսէսին:

Իսկ այս փունջը, խնդրեմ, տիկնոջը ուղարկէք իմ կողմանէ:

ՄՈՍԷՍ, առնելով փունջը:

Ինչի՞ն էիր նիղանում. ջեր էստի կենայ, սուսիբին սազ դու քայ: (Տալով փունջը Ղաղօհին:) Էս մէ էնդի սարքէ, հէնց ապրիս:

ԵԻԱՅԼՆ, մեկուսի:

Նախանձում է... Լա ժաշո՞ղի... Ժը քօնէ:

ՄՈՍԷՍ, հրաւիրելով Եւայնին հիւրերի կողմը:

Համեցէք, համեցէք, պարուն... (Ղաղօհին, ցածր): Ղաղօ ջան, մէ՛քիչ գինուն զօռ կ'օնիս... (Սէրգօհին): Սէրգօ, ասան, էլի գինի բերին:

Սէրգօն դուրս է վազում աջ կողմից:

ԵԻԱՅԼՆ, գլխարկը ձեռին, մօտենալով հիւրերին:

Բարեաւ ձեզ, յարգելի պարոններ:

ՀԻՒՐԵՐ

Բարով, բարով, համեցէք, պարուն:

ԵԻԱՅԼՆ, Մոսէսին:

Աթոռ, աթոռ հրամայեցէք, խնդրեմ. այդպէս նըստել յարմար չէ:

ՄՈՍԷՍ, չէրքէզկաւոր սպասաւորին:

Մէ սկանի բի:

Սպասաւորը դուրս է վազում աջ կողմից:

ՍԷՐԳՕ, վերադառնալով, Մոսէսին, ցածր:

Ախշիկ-պարունը խնդրում է. մէ նմուտ էստի համեցէք, կ'օսէ:

Մոսէսը իսկոյն դուրս է գնում աջ կողմից. Սէրգօն հետեւում է:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, առանց ՄՈՍԷՍԻ

ՂԱՂՕ, Եւայնին:

Էլ ինչ սկամի, համեցէք նստի, փունջոր մինք ինք, էնէնց էլ հրամանքդ միզ մօզ դարուլ արա:

Նստում է իր տեղը եւ ծաղկէ փունջը դնում է սփռոցի վրայ մի ծաղկակալի մէջ:

ԵԻԱՅԼՆ

Չատ ուրախ կը լինէի, պարոններ, ձեզ հետ նըստելով, ձեզ պէս վարուէի. (Գլխարկը վայր դնելով գորգի վրայ եւ քաղցրութեամբ:) Բայց ծնկներս ծախել, ինչպէս դուք էք ծալում, չեմ կարող. հաւատացէ՛ք՝ չեմ կարող... Ի մանկութենէ սովոր չեմ... (Խօսելով, ձեռնոցները հանում է:): Այնու ամենայնիւ զարմանալի է, որ ամեն բանում մենք ամենքս աշխատում ենք Եւրոպացւոց նմանուիլ. իսկ մի քանի դէպքում դարձեալ մնում ենք (ձգտալով:) իսկ ե իսկ հին Ասիացիք:

Ձեռնոցները ձգում է գլխարկի մէջ:

ՂԱՂՕ

Էս մէկը բախշէ, պարուն, ու յօրէսի դէնը ստօլի վրայ կու մեձրինք քիզ: (Ձերքէզկաւոր սպասաւորը բերում է մի ածուռ. իսկ նրան հետեւելով ֆրակաւոր սպասաւորը—բոլորակ փոքրիկ սեղան, հարկաւոր պարագաներով:) Ա՛յ, համեցէք նստի. քիզ համա ստօլ էլ ին բերի:

ԵԻԱՅԼՆ, խորին վուխ տալով:

Չատ շնորհակալ եմ, պարոն, ձեր առանձին ու-

չաղբութեան համար: (Գլխարկը վերցնելով:) Ներողութիւն, ես խոյն:

Գլխարկը տանում է, զնում է մի կողմ բեմի խորքում իր մեռնափայտի մօտ, մինչդեռ սպասուորները պատրաստում են նրա համար սեղանը, բեմի աջ կողմը, ծաղիկների մօտ:

Նոյն միջոցին:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԻՒՐ, Ղաղօին:

Էս սով է:

ՂԱՂՕ

Վան, չիք ճանչնա՛, էս միր պարուն 'Եւայն է:
ՄԻՔԱՆԻ ՀԻՒՐԵՐ

'Եւայն:

ՂԱՂՕ

Հա՛, Փրանգսանէմէն նուր է էկի... Գիդենաք՝ լաւ կայ իր համա. դօվըթումը զմզմում է:

ԵՐԿՐՈՐԳ ՀԻՒՐ

Ինչոր վուր է, լաւ կի շշպըւից միզ զիփունիս սլ:
ԱՌԱՋԻՆ ՀԻՒՐ

Մնւլափ, դրա ջիզըը չիմ ուաի. մի վախենա... Փուզն ու հարստութիւնն է գրան լիզու տալի ու էտէնց խօսեցնում:

Ճրակաւոր սպասաւորը դուրս է վաղում աջ կողմից:
ԵԻԱՅԼՆ, վերադառնալով:

Ներողութիւն, պարոններ:

ՂԱՂՕ

Համեցէք, համեցէք նստի: (Եւայն զուլս տալով,

նստում է ածողի վրայ, որ մօտ է բերում չէրբէզիււոր սպասաւորը:) Էտէնց, միթամ դուն միր մինձաւուրն իս:

ԵԻԱՅԼՆ, ոտի կանգնելով:

Հաւատացէ՛ք, պարոն և դուք պարոններ, որ ես ամենեկին դիտաւորութիւն չունիմ՝ որեէ կերպիւ ձեզանից բարձր երեւալու... Արդար է, ես այժմ ձեր կարգում չեմ նստած և մի փոքր հեռու եմ ձեզանից, այնու ամենայնիւ սիրտս ձեզ մօտ է միշտ և ես ձերն եմ յաւիտեան: (Շատերը ծափահարում են: Գլուխ տալով:) Մենք ամենքս, պարոններ, եզրայրներ ենք:
Նստում է:

ՂԱՂՕ, Եւայնին:

Ա՛յ, ափէրում:

ԵՐԿՐՈՐԳ ՀԻՒՐ, առաջինին:

Ձէ, էրէսը գէսն է էլի:

ՂԱՂՕ, հիւրերին:

Արա՛, աղէքը, գինի ածէք, պարուն 'Եւայն կինացը լիքը լիքը պիտիք դարդըկի, հը՛. էլ ալա-վէրդի եախշի-օլ չկայ, գէմուդէմը խմեցէք... Տո՛ւշ, տո՛ւշ: (Ածում են տուշ:) Պարուն 'Եւայն, քու հրամանուց կինացը:

Եւայն որջունում է, Ղաղօն խմում է: Սէրզօն և Յրակաւոր սպասաւորը մեծ զամբիւզով բերում են շիշերով գինի:

ԵՐԿՐՈՐԳ ՀԻՒՐ

Պարուն 'Եւայն, ձիր կինացը:

ԵՐԿՐՈՐԳ ՀԻՒՐ

Ձիր կինացը:

ՉՈՐՐՈՐԴ ՆԻՒՐ

Ձիր կինացը:

Խմում են:

ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՒՐ

Պարուն 'եւայլն, ձիր հրամանուց կինացը... Տղէբը, միր պարուն 'եւայլի կինացը:

Խմում է:

ՄԻՒՍ ՆԻՒՐԵՐ

Ձիր կինացը, ձիր հրամանուց կինացը:

Խմում են: Եւայլն ամենքին կարգով զլուս է տալիս իր ժամանակին:

ՂԱՂՑ, Եւայլնին:

Աբան, մէ շնորակալութիւն անուշ արա:

ԵՒԱՅԼՆ

Մեծաւ ուրախութեամբ: (լցնելով բաժակը, ոտի է կանգնում:) Չնորհակալ եմ, պարոններ, խորին շնորհակալութիւն... *գրան մեքուի...* (Խմում է:) Թէպէտ շունիմ պատիւ ձեզ ճանաչելու և ձեզ ծանօթ լինելու, սակայն յոյս ունիմ, պարոններ, որ շուտով կը ճանաչենք միմեանց և ես կ'արժանանամ ձեր գնահատութեան... և այլն:

Նստում է:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԻՒՐ, իր դրացուն, ցածր:

էս ինչ ներքի աղէմէն է կցում, տօ:

ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՒՐ, Եւայլնին:

Ումիկ ունինք, պարուն, վուր միր աստղն էլ միզ օտկէ՝ քիզ միր գլուխը լաւ ճանչըցնիլ տալու:

ՂԱՂՑ

Լաւ է, ձիր հօրն օղորմի, ըս դրօս ասողարա-

շութին է ու ցերեմօնիէք. քէփ ինք անում, քէփ անինք... էս զինին տաքցաւ էստի ձեռիս: (Եւայլնին:) Աբան, պարուն, ջեր մէ թարջիմլումը անուշ արա էս 'երիք ստաքանը, վուր ուշացար:

Առաջարկելով Եւայլնին ափսէի վրայ զինով լիբը երեք բաժակ, որ տալիս է չէրքէզկաւոր սպասաւորին:

ԵՒԱՅԼՆ

Այդքանը ի միասին. տուէք ինձ ժամանակ, խնդրեմ:

ՂԱՂՑ

Ձէ, չէ, պարուն, պիտի միզ հիզ դըրստվիս: էս էլ մինձ խաթրն ինք անում քիզ:

ԵՒԱՅԼՆ

Ձեր պահանջը ճշմարիտ չէ:

ՂԱՂՑ

Թէ ճշմարտութիւնը կու սիրիս, պիտիս խմի, ախպէր:

ԵՒԱՅԼՆ

ձշմարտութիւն, ըս միշտի/թէ:

ՂԱՂՑ

Բան մինք քանի ինք խմի. տաս էրկու կինաց թաս աւել ինք դարգըկի, կարքէն դուսը հալա գէնը կէնայ: էտ 'երիք ստաքանն էլ, հէր օխնած, հրամանքդ անուշ արա, է, վուր միր խօսկիբը քի մօզ յիմար չէրեայ... (Եւայլն տատանում է:) Խմէ, թէ քու հօր գերեզմանը կու սիրիս:

ԵՒԱՅԼՆ

Դժուարին է, դժուարին, պարոն:

ՂԱՂՕ

Հաջաթ շէ. մտկումդ սիրեկնիտ անուամը տու,
հիշա գէվէր կ'էհայ,

Ե Ի Ա Յ Լ Ն

Այնպիսի սուրբ բառ ասացիր, որ այսուհետեւ այդ
բաժակներից հրաժարուիլը ամենամեծ յանցանք կը
լինէր... և այլն:

ՂԱՂՕ

Ասում իմ, է:

Եւայն առնում է սպասաւորից բաժակները եւ
սկսում է կամաց-կամաց խմել:

ԵԱԻԱՆԳՈՒՆԷ, սազի ներդաշնակցութեամբ երգում է:

«Էշխըն վառ կըրակ է՝ էրվելով գու քայ. —
Չատ մարթ կ'օսէ՝ 'ես եարի հիդ ման գու քամ:
էս դարդէմէն ով շէ քաշի՝ վնւշ քաշէ,
Ո՛վ եար սիրէ, էլ շասէ, թէ՛ «Չան գու քամ:» Եւն:

ՄԱՅԱԹ-ՆՕՎԱՅ

ԵԻԱՅԼՆ, մինչդեռ երգը շարունակվում է, խմելով:

Վշռաշռն դէօձ... Ահն այս մինը աւարտեցի...
ահն երկրորդը... ահա և այս երրորդը... և այլն:
(երգը վերջանում է:) Թողէք, խնդրեմ, այդ ասիական
երգերը... Առէք օրինակ Եւրոպացուց քաղցր և քնքոյշ
երգերից. գործընկալ՝

Ոտի կանգնելով, հիանալի երգում է իտալական օ-
պերայից մի երգ հայերէն լեզուով: *)

*) Եւայնի դերը գրած է պ. Արսէն Կարապետեանի

ՀԻՒՐԵՐ, ծափահարելով:

Բիւս, բիւս, բիւս... (Մէկը նրանցից:) Գանա մինը
չինք գիղի նուր դայիղի խաղիր:

Երգում են Եաւանգուլի հետ միասին՝

«Քաժակներ առնուէր, եղբւրք,
Լիք լիք բաժակներ վինով,
Կարմիր ու ճերմակ վինին
Մեզ լինի անուշ համով:» Եւ այլն:

Ռ. Տ—Դ. ՊԱՏԿԱՆԾԱՆ

Միքանի վայրկեանից յետոյ Եւայն մասնակցելով
այս խմբին, առանձին փայլ է տալիս ամբողջ
երգին:

ՂԱՂՕ, երգը վերջանալուց յետոյ:

Արն, մէ կինաց, մէ կինաց. բողազներուս խան-
ձիկեցաւ... էս էլ Աստուծ սաղ պահէ միը Եաւան-
գուլուն... 'Եաւանգուլ ջան, շատ ապրիս. ձէնդ ան-
պակաս ըլի միղմէն. ուրախ ըլիս համաշա:

ՀԻՒՐԵՐ

Եաւանգուլ ջան, քու կինացը:

Աձում են տուշ. ամենքը խմում են: Սպասաւորնե-
րը փոխելով հիւրերի սպասները, բանեցրածները
դուրս են տանում աջ կողմից:

համար, որ իր գեղեցիկ ձայնով և շնորհալի խաղով, այս
դերը կատարելիս, հիացրեց հանդիսականներին և որ այնու-
հետեւ իր տաղանդի շնորհիւ հրաւիրուեց Մօսկվայ օպերէ-
տային թատրոն, ուր երկար տարիներ ծառայելով Գաւի-
դօվի անուանով, մեծ հռչակի արժանացաւ:

ԵԱԻԱՆԳՈՒԼ, յանկարծ բարձր ձայնով «բայաթի» է երգում.
վերջացնելուց յետոյ, բաժակը ձեռին, ոտի է կանգնում:

Չնորակալ իմ, պարուններ, դուք սաղ ըլիք ինձ
համա... (Խմում է, յետոյ դիմելով Ղաղօին): չիմի, պարուն
թամաղա, կամք տու, մէ կինաց էլ 'ես ասիմ:

ՂԱՂՕ

Ա'սա, Եաւանգուլ ջան, ս'սա, գէթաղվա:

ԵԱԻԱՆԳՈՒԼ, շարունակելով:

էս էլ նրանց կինացը՝ վուրդի հիւանդ ու նիղա-
ցած կայ, թէ մարթ, թէ կնիկ. Աստուծ նրանցը
ջան տայ, առուխշութին ու իրանց ցաւէմէն ազա-
տութին... Բախտաւուրութին է ու բախտաւուրութին:

ԲՈՂՈՐԵՔԵԱՆ

Ա'մին, ս'մին, ուրա՛...
ԵԻԱՅԼՆ

Կէցցէ:

ԲՈՂՈՐԵՔԵԱՆ

Կեցցէ, տո՛ւշ, տո՛ւշ...

Աձում են տուշ. խմում են. Եաւանգուլը նստում է:
ԵԻԱՅԼՆ, ոտի վրայ եւ բաժակը ձեռին, սազի ներդաշ-
նակցութեամբ ու շատերի ձայնակցութեամբ, զգեցիկ եր-
գում է:

«Եղբւրք՝ մի շուրջ ժողովեցէք,
Քաջ Հայոց կերպիւ կոնծեցէք,
Բաժակներդ դարգըկեցէք | Կրկնէ: Եւ այլն:
Մեր հայ ազգի կինացը:»

Ք. Տ—Պ. ՊԱՏԿԱՆԾԱՆ

Խմում է եւ շարունակում է երգը:

ՃԻՐԵՐ, երգը վերջանալուց յետոյ:
Բրավ՛օ, բրավ՛օ, պարուն 'եւայլն:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ

ՆՐԱՆՔ, ՄՈՍԷՍ, որ դուքս է գալիս աջ կողմից:

ԵԻԱՅԼՆ, շարունակ ոտի վրայ, լցնում է բաժակը եւ դի-
մելով Ղաղօին:

Պարոն թամաղա, թոյլատութիւն եմ խնդրում՝
մի կինաց թաս հաշակիլ:

ՂԱՂՕ

Հրամանք արա:

ԵԻԱՅԼՆ

Ես առաջարկում եմ մի կինաց, այնպիսի մի կե-
նաց, պարոններ, որ յոյս ունիմ, ս'մներդ յօժարու-
թեամբ կ'ընդունէք... Մեր պատուելի... հիւրասէր
տանտիրոջ կինացը, տանտիրոջ, որին ի սրտէ ցան-
կանում եմ՝ երկար կեանք, առողջութիւն, բախտա-
ւորութիւն, ամեն տեսակ յաջողութիւն... և այլն, և
այլն: Տո՛ւշ, տո՛ւշ, պարուններ: (Աձում են տուշ:) Կեցցէ:
ՃԻՐԵՐ, միասին:

Կեցցէ... Միք խաղէինի կինացը, Մոսէս ջան, քու
կինացը, քու կինացը Մոսէս...

ՂԱՂՕ, մօտենալով Մոսէսին:

Մոսէս ջան, քու կինացը. սաղ ըլիս, վար ըլիս:
Համբուրվում են: Տուշը շարունակվում է. ամենքը
խմում են:

ՄՈՍԷՍ, բաժակը ձեռին:

Չնորակալ իմ, աղէքք, շատ ապրիք. քէփ արէք, գէթ աղվա... (Ղաղօին:) Ղաղօ ջան, ապրիս, բախտաւոր ըլիս... (Խմում է. յետոյ կրկին Ղաղօին, ցածր:) Ա՛խ, էլ չիմ կանացի գլուխս պահի. տեսա՞ր՝ ինչ զայլթաբանդուլթիւն բանեցրուց. միթամ խիտ է ուզում իմ լաւութիւնը:

ՂԱՂՕ, նոյնպէս ցածր:

Իէվէր տանիմ:

ՄՈՍԷՍ, նոյնպէս:

2է, մնւլափ տու ջեր. (Սպասաւորները սկուտեղնե-րով բերում են զեղեցկազարդ սաղսաղակ:) քաղցրեղէն ին բերում:

ՂԱՂՕ, նոյնպէս:

Դուն գիղիս:

Գնում է դէպի իր տեղը:

ՄՈՍԷՍ, բարձր:

Ղաղօ, միրքն ինչ արիլ:

ՂԱՂՕ

Սէրգօ, Սէրգօ, էտի բօշկի էղնէն խախլով միրք կայ, բի էստի, հէնց ապրիս:

Սէրգօն խախալով բերում է ամենարնտիր մրգեղէն-ներ:

ԵԻԱՅԼՆ, տեսնելով միրգը, մօտենում է Մոսէսին:

Ձեր նուրբ ճաշակը ինձ հիացնում է: (Մեկնելով ձեռք Մոսէսին:) Թոյլ տուէք ինձ սեղմել ձեր պատուա-կան ձեռքը:

Մոսէսը ակամայ տալով Եւայնին ձեռը, առանձին, տհաճութիւն է արտայայտում:

ՂԱՂՕ, առնելով Սէրգօյի ձեռից խախալը:

Արն, աղէքք, տեսէք ինչ թարփ իմ շինել ավի ձիգ համա:

Խախալը սփռոցի վրայ դնելով, նստում է:

ՀԻՒՐԵՐ

Պն, պն, պն, պն... ջան, ջան, Ղաղօ ջան, ջան թամաղա...

ԵԻԱՅԼՆ, մօտենալով Ղաղօին:

Ուրեմն պարտաւոր եմ սեղմել և ձեր ձեռքը... (Առնելով ձեռը:) Երկու կողայրդ էլ մեծ գովասանքի էք արժանի:

ՂԱՂՕ

Վիրշն է գովելի:

Մոսէսը նստում է Ղաղօի մօտ կամ դիմացը: Նի-նօն երեւում է լուսամուտում եւ իսկոյն անհե-տանում է:

ԵԻԱՅԼՆ, տեսնելով Նինօին, առանձին:

Անն կեանքիս նպատակը... իմ աստուածուհին. մա դէս:

ԵԱԻԱՆԳՈՒԼ, սազի ներդաշնակցութեամբ երգում է:

«Հայոց աղջիկներ, ձեր հոգուն մատաղ, երբ միտս էք գալիս, ասում եմ ես «միս», հալվում եմ, հալվում օտարութեան մէջ, Ա՛խ, սիրտս խորվում, ցաւիս չկայ վերջ:» Եւն:

ԳՆՈՐԳ ՄԻՐՈՄԱՆԵԱՆՅ

ԵԻԱՅԼՆ, մասնակցելով երգին, կրկին հիացնում է ամեն-քին իր ձայնով. յետոյ, դարձեալ կանգնած: Պարոններ, պարոններ, ուշադրութիւն, ուշադրու-

Թիւն... Նախապէս թոյլտուութիւն եմ խնդրում մեր բարի թամազայից առաջարկելու մի կենաց թաս հա:

ՂԱՂՕ

Հրամանք արա, 'ես դարու իմ:

ԵՒԱՅԼՆ, վերցնելով փքը բաժակ:

Այս երկրորդ կենաց թասն է իմ առաջարկութեամբ, որ կարծեմ աւելի ախորժեղի պէտք է լինի ձեզ ամենիդ... Մեր քնքոյշ տանտիկնոջ կենացը:

ՂԱՂՕ, Մոսէսին, ցածր:

Հախն է, վուր վէր տանք:

ՄՈՍԷՍ, նոյնպէս:

Մ'ուլափ, էստի չի սաղ գայ:

ԵՒԱՅԼՆ

Խնդրեմ, պարոններ, բաժակները լցնել... (Գտնալով դէպի դատարկ լուսամուտը:) *Բէջ դաւա՛...* Ամենագեղեցիկ տիրուհի, ահա բաժակը, որի մէջ պարունակվում են իմ ջերմեռանդ իրձերը... Ի բոլոր սրտէ ցանկանում եմ ձեզ՝ ամենաերկար կեանք, անխախտ առողջութիւն, յարատև երջանկութիւն, մըշտնջենական զեղեցկութիւն... (Երգելով:) Ե...այ... լըն... Կեցցէ՛:

ՀԻԻՐԵՐ, միասին:

Տո՛ւշ, տո՛ւշ, տանդիկնի կինացը, տո՛ւշ... Կեցցէ՛:

Աձու՛մ են տուշ. Նի՛նօն երեւում է լուսամուտում

և զլուխ տալով հեռանում է. ամենքը խմում

են. Եւայն, առանձին և անձայն, խորը հոգեոց

է հանում:

ՄՈՍԷՍ

Ձնորակալ իմ, շնորակալ, տղէքք. ապրիք, բախ-

տաւուր ըլիք... (Խմում է. յետոյ Ղաղօին, ցածր:) Արա՛, Ղաղօ, վուխան է, դէվէր տար:

ՂԱՂՕ, հիւրերին:

Տօ՛, ի՛նչ ի՛նք էստի սօկօ դառի, դէվէր գնանք խէյվանը:

ՀԻԻՐԵՐ

Գնանք, գնանք:

Ամենքը վեր են կենում:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԻԻՐ

Ջեր մէ ձեռաց լէզզէվար, լաւ չի ըլի՛:

ՄԻԻՍ ՀԻԻՐԵՐ

Լա՛ւ, լա՛ւ:

ՂԱՂՕ

Խիտ լաւ կու՛լի, համեցէ՛ք՝ լէզզէվար:

Աձու՛մ են լեզզերէն պարի եղանակը. պարում են՝

դեռ առաջին հիւրը, յետոյ միւսները. Նի՛նօն

գալիս է, լուսամուտից նայում է պարին:

ԵՒԱՅԼՆ, տուանձին:

Այս կինը խելքից կը հանէ ինձ բոլորովին:

ՂԱՂՕ, պարը վերջանալուց յետոյ:

Արա՛, Եւանդուլ ջան, հիմի մէ լաւ լօթէքօ:

ԵԱԻԱՆԳՈՒԼ, երգում է սաղի ներդաշնակցութեամբ:

«Լօթէքօ նէտաի չվէնա, արիա-լալի,
Դղէս մօզվէցա չվէրա-լիսէնա, թարիա-լալի.
Չէմօզգօմամա բախուսի, արիա-լալի,
Սաճնախէլչի շաաղէնա, թարիա-լալի:»

Սաղի ձայնակցութիւնը շարունակվում է:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԻՒՐ

Հնն-Ջան, հնն-Ջան, Եաւանդուլ Ջան:

Հիւրերը սփռոցից վերցնում են նրազներ. Նինօն մնում է լուսամուտում:

ԵՒԱՅԼՆ, նայելով, Նինօին, առանձին:

Ո՞վ գեղեցկութեան աստուածուհի:

Առանձին, հալ ու մաշ է լինում: Հեռուից լսվում է շուռ ձայն:

ՂԱՂՑ

Ը՛հմ... Սէրգօ, Սէրգօ, գէվէր վազի, հէնց ապրիս. գուռնաշի Արտէմն է նշան տալի: Տննն բի, թո՛ղ ներքիւր, հաուզի մօղ, մէ լաւ «սահարի» ածէ:

Սէրգօն դուրս է վազում ձախ կողմից:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԻՒՐ, Ղաղօին:

Քի պէս թամաղա չի բլի, Ղաղօ Ջան:

ԵԱՒԱՆԳՈՒԼ, շարունակում է:

«Բազինդ գամթարի հղինավդէս, արիա-լալի, Գինդ ղվավից վէղարա հիւրինավդէս, թարիա-լալի. վէր շէգվաշինօս սիցիվէմ, արիա-լալի, Թու թավչի ղվինօ պրծղինավդէս, թարիա-լալի:»

Սաղի ծայնակցութիւնը դարձեալ շարունակվում է:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԻՒՐ

ձիւրի մէ շէնի, Եաւանդուլ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԻՒՐ, կրկորդային ձայնարկութեամբ:

Ը՛հմ:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԻՒՐ, երկրորդին, ցածր:

Նէքսէմէն խիստ ին նիղացնում սրան:

ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԻՒՐ, ստիակի պէս գեղգեղում է:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԻՒՐ

Բլբուլի ձէնիա մեռնիմ, Միխակ Ջան:

Հիւրերը վերցնում են սփռոցից մնացած բոլոր զբրազները:

ԵՒԱՅԼՆ, վերցնելով զխարկը, առանձին:

Ես գնում եմ, բայց հողիս մնում է այստեղ:

Բոլորեքեան միասին նրազներով դուրս են գնում ձախ կողմից, բացի սպասաւորները, որոնք դուրս են գնում աջ կողմից: Մեղմ լոյս լուսնակից եւ թղթէ լապտերներից:

ԵԱՒԱՆԳՈՒԼ, կուլիսում շարունակում է երգել:

«Մինդա վսվա, սաղվինօ մամէ, արիա-լալի.

(Նինօն դուրս նայելով լուսամուտից, ականջ է դնում երգին):

Մօձղվարօ, դաստուրի դամէ, թարիա-լալի.

Ծղիլիս ղլապվա ցօղվիլթ ծէսիա, արիա-լալի,

Ծարղվնասա ամիս մօծամէ, թարիա-լալի:»

Լսվում են նոյն գեղգեղանքը եւ սաղի ձայնակցութիւնը:

ԵԱՒԱՆԳՈՒԼ, շարունակում է:

«Նօէմ ըա էրթիւէլ ինէբա, արիա-լալի,

Ղուրձնիս ծվէնիս գէմօվնէբա, թարիա-լալի.

(Երգի ձայնը հետզհետէ հեռանում է:)

Թիթօն նունուաս միուջդա, արիա-լալի,

Ծղիլի պիրուաղվթ դաանէբա, թարիա-լալի:»^{*)}

*) Տէս հեռուէալ երեւոյս:

Երգը դադարում է. լսվում են միայն սաղի ձայնակցումը եւ սոխակի նման երգը, որից յետոյ Նինօն անհետանում է. իսկ ձախ կողմից մտնում է Սէրգօն եւ շտապով դուրս գնում աջ կողմից: Մի փոքր անցած հեռուից լսվում է զուռնայի ձայնը. ածում են՝ «սահարի»:

*) Վրացերէն է. —

Այս ընդարձակ երգը պատկանում է հանգուցեալ վրաց նշանաւոր բանաստեղծ իշխան Աղէքսանդր Զավճավաձէին. իսկ ներկայ շորս տունը և հետեւեալ երկու տունը թարգմանուած են Պարոն Ն. Տ. Դ-ից այսպէս՝

«Ընկեր լօթիք, երանի՛ մեզ, արիա-լալի,
Եկէք քէֆի բանանք հանդէս, թարիա-լալի.
Աշունքն եկաւ. անուշ գինին, արիա-լալի,
Երթանք, ձօնենք մենք Բաքոսին, թարիա-լալի»:

«Որքան էլ ցուրտ լինի ձըմեռ, արիա-լալի,
Թէկուզ սառչին դիփ ագռաւներ, թարիա-լալի.
Մեզ չեն ազդիլ սառնամանիք, արիա-լալի,
Երբ գըլիսի մէջ ցոլան գինիք, թարիա-լալի»:

«Գաւը դէս բեր, կամիմ խմել, արիա-լալի,
Իրաւունք տուր, խոստովանէր, թարիա-լալի.
Ջուր կուլ տալը մեղաւորաց, արիա-լալի,
Ջրհեղեղով տըւեց Աստուած, թարիա-լալի»:

«Նոյ նահապետն երբ կամեցաւ, արիա-լալի,
Որթան հիւթի համը տեսնել, թարիա-լալի»:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԵԻԱՅԼՆ, մենակ, ցիլինդրը գլխին. զգուշութեամբ մտնելով ձախ կողմից, սփռոցից վերցնում է իր բերած ծաղիկ փունջը, երկիւղով նայում է այս ու այն կողմը եւ մօտենում լուսամուտին:

Ահա երջանիկ լուսամուտը... (Շշնջելով կանչում է:)
Տիրուհի... Տիրուհի... Մաղաւ... Շէր դաւ...
Աւաղ, չէ լսում... Մտնել... բայց ճանապարհը... արգելքներ... պատահմունքներ... և այլն... (Նորից կանչում է:)
Տիրուհի... տիկին... ամենագեղեցիկ նունէ...
Շէր Նինէթ, լսեցէք... Ա՛խ... (Առողջ մօտեցնում է լուսամուտին եւ կանգնում է վրան:)
Տիրուհի... Հեռու է, չէ լսում... (Իջնում է, այս ու այն կողմը նայում, յետոյ ձեռքը ճակատին տանելով:)
Օ՛, բախտաւոր միտք... (Տակաւոր գործիքով տանում, կանգնեցնում է լուսամուտի տակ:)
«Եւ ելեալ Մովսիսի ի լեառն Սինայ»... (Առողջ միջոցով բարձրանում է տակաւի վրայ:)
Տիրուհի, տիրուհի... Օ՛, եթէ իմանայ՝ ինչպէս է բարախում սիրտս... (Կրկին կանչում է:)
Տիկին նունէ... անման նունէ... Մօն ունի... (Փունջը ձգում է սենեակը, տակաւոր կտորվում է, ինքն ընկնում է մէջը:)
Ա՛խ...

Ցիլինդրը գործում է գետնին: Սրանից յետոյ զուռնան հեռուից լսվում է աւելի թոյլ ձայնով եւ շուտով բոլորովին դադարում է:

Ինքը վազան մօտ նըստեցաւ, արիա-լալի:

Ջուրն անասնոց թողեց խմել, թարիա-լալի»:

ՏԵՍԻԼ Զ

ԵՒԱՅԼՆ, տակառում, ՄՈՍԷՍ, ՂԱՂՕ

ՄՈՍԷՍ, մտնելով ձախ կողմից:
Գնաց ձեռնհամէս:

ՂԱՂՕ, հետեւելով Մոսէսին:
Չէ, էստի կու'լի:

ՄՈՍԷՍ
Բան դուն, Ղաղօ ջան, էտթէնը պառուէ. 'ես գը-
նամ մէկէլ խէյվ'նօքը:
Դուրս է գնում ձախ կողմից:

ՏԵՍԻԼ Է

ԵՒԱՅԼՆ, տակառում, ՂԱՂՕ

ԵՒԱՅԼՆ, գլուխը տակառից դուրս հանելով, առանձին,
մինչդեռ Ղաղօն որոնում է նրան տակառից հեռու:
Ո՛վ չար փորձութիւն, վնասն էր հալածես զիս:
Ոտի ձայն լսելով, իսկոյն թաքչում է տակառի մէջ:
ՂԱՂՕ, ցիլինդրը գտնելով, կանչում է:
Է'սթէնը, Մոսէս, գլթ'նյ... (Շարունակելով որոնել
Եւայնին, առանձին:) էս վնւրթէնն է կորի:

— 0 —

ՏԵՍԻԼ Ը

ԵՒԱՅԼՆ, տակառում, ՂԱՂՕ, ՄՈՍԷՍ

ՄՈՍԷՍ, վերադառնալով:
Աբան, վնւրդի է, վնւրդի:
ԵՒԱՅԼՆ, գլուխը դուրս հանելով, առանձին:
Սարսափելի գրութիւն... Թէ՛ղ սքուսնաշ...
Նորից թաքչում է տակառում:

ՄՈՍԷՍ, Ղաղօին:
էտ նրա գգակը չէ՞. ինքն ի՛նչ էլաւ:
ՂԱՂՕ

Մնւլափ, է՛, պառախնք:
ՄՈՍԷՍ

Թէ՛ բղավում էիր՝ գլթ'այ, կ'օսէ:
ՂԱՂՕ

Վնհ, գլուխը խօ գլթ'անք, վուտնիրն էլ հիշտ է:
ԵՒԱՅԼՆ, գլուխը դուրս հանելով, առանձին:
Բարբաբոսնէ՛ր:

Կրկին թաքչում է:
ՄՈՍԷՍ, ծակատին խփելով:
Վնյ քու սղիս սղայ, նինօի մօդ չըլի՞ գիվիը
գնացի:
Շտալով դուրս է գնում աջ կողմից: Ձախ կողմի կու-
լիտում Եւաննգուլը, սաղի եւ դուղուկի ներդաշնակ-
ցուծեամբ եւ հետզհետէ մօտենալով, երգում է՝

«Ամա սօփլիսա ցիսօվրէբա, (նմբովին:) արիա-լալի,
Վէրցիլիթ ար մօիսօվէբա, (նմբովին:) թարիա-լալի.

Մղիղարնի բէվրնի դօփիլան, (եմբովին:) արիա-լալի,
Օխրաթ ըչէնիաթ քօնէրա, (եմբ.) թարիա-լալի:»*)

Սրանից յետոյ դարձեալ լսվում է սոխակաձայն երգը եւ սազի ու դուզուկի ձայնակցութիւնը, ինչպէս նշանակած է իր տեղը, հետեւեալ տեսիլի վերջում:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

Միւնջղետ վերոյիշեալ երգը կատարւում է կողոյխում:

Ե Ի Ա Յ Լ Ն, տակառում, ՂԱՂՕ

ՂԱՂՕ, այս եւ այն կողմը դնալով, առանձին:

Փիէ... (Եւայլնի գլխարկը դնելով մի կողմ, աչքը ձգում է տակառին:) Էս էսթէնն ո՞վ էրի... (Մօտենում է տակառին. Եւայլն յանկարծ գլուխը դուրս է հանում, Ղաղօն այլալվում է:)

Ե Ի Ա Յ Լ Ն

Պատուելի պարոն:

Աշխատում է դուրս գալ տակառից, բայց չէ կարողանում:

*) Վրացերէն է.—

«Մեր առօրեայ կեանքն աշխարհի, արիա-լալի,

Արծաթ-ոսկով չենք ձեռք բերի, թարիա-լալի.

Շատ ենք տեսել մենք հարուստներ, արիա-լալի,

Իրանք մեռած, կայքը անտէր, թարիա-լալի:»

(Տէ՛ս ծառն:լու-լիւն 50 էրէստ:ճ:)

ՂԱՂՕ

Տէր օղորմած Աստուձ... Տօ՛, էտի ի՛նչ իս շինում:
Ե Ի Ա Յ Լ Ն

Ես... ես...

ՂԱՂՕ, փրթկում է, յետոյ ծիծաղելով կանչում է:

Մոսէս, Մոսէս... (Վազելով դէպի աջ կողմի կուլիսը:)

Դուք է դնում աջ կողմից: Այստեղ վերոգրեալ երգը դադարում է. նրանից յետոյ լսվում են միայն սոխակի երգի նման զեղզեղանքը եւ սազի ու դուզուկի ձայնակցութիւնը, որ աւելի երկար է տևում:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

Ե Ի Ա Յ Լ Ն, մենակ, տակառում:

Դուք այդտեղ սոխակի նման զեղզեղացէք, նրա սէրն ու աղատութիւնը վառաբանեցէք. իսկ ես տանջուած իմ սիրով, բանտարկուած եմ այստեղ, ի խայտառակութիւն մարդկային ազգի... (Շարունակում է իր ջանքը աղատուելու:) Ո՞վ սէր, սէ՛ր, քանի և քանի մարդիկ ես կլանել դու աշխարհում, քանիսին զոհ ես տարել քո կամակորութեանը... Ահա և ես ամենահաւատարիմ հպատակութեամբ դնում եմ իմ թշուառ գլուխը քո վարդակազմ և փշալից գահի տակ... Եղիցի կամք քո յաւիտեան... և այլն:

Բոլոր հիւրերը ձրագներով եւ երգեցող ու նուագող խմբերի հետ միասին մոտնում են ձախ կողմից, Եւայլն թաքչում է. բեմը լուսավորվում է ինչպէս առաջ. ձրագները վայր են դնում սփռոցի վրայ:

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ԱՄԵՆՔԸ. ԵՒԱՅԼՆ, տակառում, յետոյ ՆԻՆՅՕ, լուսամուտում:

ԵՄԻԱՆԳՈՒԼ, շարունակելով երգը:

«Րօս դավէսծրաթ գաղափխուլսա, (Խմբ.) արիա-լալի,
Վէլսա վսխդէթ մծվանէթ մօսխլսա, (Խմբ.) թարիա-լալի.
2վէն ծիթէլս դվինօս վէծավինէթ, (Խմբ.) արիա-լալի,

Աջ կողմից դուրս են գալիս Մոսէսը, Ղազօն եւ

Նրանց հետեւելով Սէրգօն, ձեռին դադանակ:

ՂԱՂՕ, մինչդեռ անընդհատ կատարվում է երգը, Մոսէսին, ծիծաղելով եւ մատնացոյց անելով տակառը:

Ա՛յ քու պարուն՝ Եւայլն:

Սէրգօն մնում է անկիւնում անշարժ:

ԵՄԻԱՆԳՈՒԼ, շարունակելով:

Վարդի վանէրօթ բուլբուլսա, (Եւայլն գլուխը դուրս է հանում տակառից:) թար... իա... լա... լի:» *

Սաղը, դուրսէլը եւ երգը ընդհատվում են:

*) Վրացերէն է.—

«Երբ-որ կանաչ բացուի գարուն, արիա-լալի,
Կ'երթանք դաշտը մենք դարդարուն, թարիա-լալի,
Եւ զօռ կըտանք կարմիր գինուն, արիա-լալի,
Վարդը թողած սոխակներուն, թարիա-լալի:»

(Տէ՛ս ծանօթագրութիւն 50 էջէստ:)

ԵՒԱՅԼՆ, տակառում:

Ես... ես, պարուններ, ուզում եմ ծանօթացնել ձեզ Դիոգինէս փիլիսոփայի հետ, որ ամենաազգրատ գրութեան մէջ ապրում էր հին ժամանակներում, մօտաւորապէս երկու հազար երեք հարիւր տարի մեզանից առաջ... Նա իւր կեանքով ապացուցանում էր աշխարհի ունայնութիւնը և ուրիշ բնական շունէր, բացի մի տակառից, որի մէջ նա հանգստանում էր, ինչպէս ես այժմ այս տակառում... Նա այն փիլիսոփան էր, պարուններ, որ շրջելով բազմամարդ փողոցներում, զր ցերեկով, վառ լապտերը ձեռին, ասում էր՝ թէ մարդ է որոնում... Աղէքսանդր Մակեդոնացին, որ թագաւորում էր այն ժամանակ, երբ իմացաւ այս փիլիսոփայի համբաւը, վճռեց իւր մօտ պահել այս հանճարաւոր մարդուն, տալով նրան ամենարձար պաշտօն թագաւորական պալատում... Սրա համար էլ այն մեծ թագաւորը անձամբ եկաւ, տեսաւ նրան տակառի մէջ արևի տակ տաքանալիս և հարցրեց՝ (Ողբերգութեամբ:) Դիոգինէս, Դիոգինէս, ի՞նչ մեծութիւն, փառք ու երջանկութիւն ես ցանկանում դու աշխարհում, ասն, աւելին տամ քեզ... Դիոգինէսը, չնայած իւր վերին աստիճանի ազգատութեանը, պատասխանեց մեծ թագաւորին՝ (Աւելի ողբերգութեամբ:) Ես ոչինչ չեմ ուզում քեզանից, ասաց նա, բացի այն, որ մի փոքր հեռանաս իմ արևից, որից դու զրկում ես ինձ, առջև կանգնելով... Այս պատասխանը լսելով, Աղէքսանդր Մակեդոնացին մըտածեց՝ որքան աւելի երջանիկ է մի մահկանացու, որ ոչինչ ցանկութիւն չունի, քան թէ ինքը, որ

կամենում է ամբողջ աշխարհի տէր դառնալ... և անլին,
և անլին, և անլին:

Ամենքը մնում են արձանացած. Մոսէսն ու Ղազօն
նայում են միմեանց. նոյն միջոցին Նինօն,
ծաղկէ փունջը ձեռին, գալիս է, կանգնում է
լուսամուտում: ՊԱՏԿԵՐ:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԻՒՐ, փոքր ժամանակից յետոյ, Եւայնին:

Ջանում սան, ուստա-բաշի... (Նուազածուներին):
Լէզզէվար, լէզզէվար, թէ ախպէր իք, լէզզէվար...
(Սազը եւ դուզուկը ածում են լեզզերէն պարի եղանակը):
Տանջ, տանջի... (Պարելով): Ը՛հ, Ը՛հ, Ը՛հ, Ը՛հ... (Եւայն-
նին): Դուն էտէնց, 'ես էսէնց. դուն գիդուն, 'ես
ազանտ... Ի՛ւֆ, ի՛ւֆ, ի՛ւֆ, ի՛ւֆ... (Հիւրերի կողմը
նայելով): Երան, Միխակ ջան, դուն վուր գիդիս...
(Չորրորդ հիւրը տխակի պէս երգում է, իսկ ինքը շա-
րունակում է սյարիլ եւ ձայնը աւելի երկարացնելով): Ի՛ւֆ,
ի՛ւֆ, ի՛ւֆ, ի՛ւֆ...

ԵՒԱՅԼՆ, տակառում, Սեւերը խաղացնելով:

Ի՛ւֆ, ի՛ւֆ, ի՛ւֆ, ի՛ւֆ...

Հիւրերից շատերը ծիծաղում են. Մոսէսը եւ Ղա-
զօն, տեսնելով ծաղկէ փունջը Նինօի ձեռին,
զարմանում են ու զայրանում: ՏԵՍՍԸՍԱՆ: Վա-
րազոյրը կամաց կամաց իջնում է:

Վ Ե Ր Զ

Փ Ո Փ Ո Խ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

[Երէս 30, հոգ 6 վերեւէց:]

վերցնելով բաժակը:) Էս էլ՝ էրած ու խորված սիրեկնի
կինացը: (Արմունկով ծածուկ խթում է իր դրացուն եւ
զլիսի շարժմամբ, հայեացքով ու երեսը ծամածռելով ցոյց
է տալիս նրան երրորդ հիւրի վրայ, որին եւ դիմում է:)
Այա-վէրդին քի մօզ իմ:

[Ե- այն:]

[Երէս 32, հոգ 8 վերեւէց:]

Իմ սիրտը խօ կտարած է ու կտարած, էնէնց բան
բունենք, վուր նրանց սիրտն էլ չկտարվի ու էս քէվը
քնթէնքէմէն չդուս գայ գիվիունանցը... Հիմի, Ղազօ
ջան, էսէնց դարսինք՝ դօնադներուն վուր կու դէվէր
տանիս խէյվանը,

[Ե- այն:]

[Երէս 47, հոգ 15 վերեւէց:]

Ածում են լեզզերէն պարի եղանակը. պարում են՝
դեռ առաջին հիւրը, յետոյ միւսները*): Նի-
նօն գալիս է, լուսամուտից նայում է պարին:

[Ե- այն:]

*) Եթէ պարողներ լինին, ածում են ու պարում են
նաև՝ « Էալիլի » և « ուզուն դարա »:

[Երէ՛ 29]

«Մէ խօսք ունիմ իլթիմազով,
անգաճ արա, ս'վ աճկի-լուս.
Սըրտումըս ինթիզար ունիմ.
քու տիսըն բարով, աճկի-լուս.
Աջմբ քիզ ինչ գէթ իմ արի,
կենում ես խըռով, աճկի-լուս.
Աշխարս աշխարով կըշտացաւ,
'ես քիզանից սով, աճկի-լուս:
Մագամ էլ օշով եար չէ սիրի,
էս ինչ արիբ, էս ինչ բան ա.
Էշխէմէդ ջունուն իմ էլի,
ման իմ դալի եանա եանա.
էս դարդէն օշով չը քաշէ,
վուր մէ դանդին չի դիմանա՝
Սիրտըս լուրի պէս խորվեցիր
էշխիզ կըրակով, աճկի-լուս:
Դօստիրըս դուշման շինեցիր,
եադերուն ինչպէս դօստ անիմ.
Անց կացած օրըն չիմ տեսնում
քանի գ'ուզէ վուր դաստ անիմ.
Աստուած վըկայ, խիստ դըժար է,
գլուխըս ինչպէս դուս տանիմ.
'Ես մէ փուրըր նաւի նըման,
քու էշխըն է ծով, աճկի-լուս:

Գ'ուզիմ բերանըս բաց անիմ,
գովքըդ ասիմ թարիփի պէս.
Տաս տարի է ման իմ դալի
Փաղիշահի շահիփի պէս.
Օխտըն տարի էլ ման գու քամ
սազն ձեռիս Ղարիբի պէս՝
Բութա Չահսանամըս դուն իս,
էլ շունիմ օշով, աշկի-լուս:
Թէգուզ հազար դարդ ունենամ,
'ես սըրտումըս մհ չիմ ասի.
Իմ հուքմի հէքիմըն դուն իս,
'ես էլ ուրիշ Չահ չիմ ասի.
Սայաթ-հօվէն ասաց. Զալում,
'ես էն մահին մահ չիմ ասի՝
Հէնչափ ըլի՝ դուն վըրէս լաս
մազըդ շաղ տալով, աճկի-լուս:»

ՄԱՅՈՒԹ-ՆՕՂԱՅ

[Երէ՛ 40]

«Էշխըն վառ կրակ է՝ էրվելով գու քայ. —
Չատ մարթ կ'օսէ՝ 'ես եարի հիզ ման գու քամ.
էս դարդէմէն ով չէ քաշի՝ վնչ քաշէ.
Ո՛վ եար սիրէ, էլ շատէ թէ՛ «ջան, գու քամ»:
Չատ մարթ կայ՝ էն գըլխէն սըրտում ունէ դամ.
Բազի մարթ չէ քաշի, էշխէմէն է լսամ.
Ինչ ասիս կ'օնիլ տայ՝ սէրն է անըսկամ.
Հալվեցայ, մաշվեցայ. էլ ինչ «ջան, գու քամ»:
Էշխըն վուր կայ՝ հազար բարաթ հանդ ունէ.
Ուշկ ու միտկըն կու քընեցնէ՝ բանդ ունէ.

Բըռնածըն չի թողնի՝ զայն շանգ ունէ.
 Էնդու համա՝ խան հիդ կ'էհամ, խան գու գամ:
 Թէ գուն էշխի հիդ մանգալըն հարցընիս՝
 Զի դիմանայ Բօստօմ Զալըն՝ հարցընիս՝
 Թէ բէմուրվաթ եարի հալըն հարցընիս՝
 Ասում է թէ. «Սուլթան գու քամ, խան գու քամ»:
 Սայեաթ-նօվէն ասաց՝ շատի ջանք դըրի,
 Մէ բափա չըտեսայ հում կաթնակիրի.
 Օվոր ինձ չի սիրի, 'ես էլ չիմ սիրի.
 Սէրըն սէր կու բերէ, սիրեկան գու քամ:»

ՍԱՅԱԹ-ՆՕՎԱՅ

[Երէ՛ 41]

«Բաժակներ առնունք եղբարք,
 Լիք լիք բաժակներ գինով,
 Կարմիր ու ճերմակ գինին
 Մեզ լինի անուշ համով:
 Բերներիս տաններ անվախ,
 Զէ դա խառնած կամ խարդախ,
 Նեկտար է և սշ գինի,
 Խմենք, մեզ անուշ լինի:
 Արաքսայ ջըրով ցօղած,
 Հայոց արևով հասած,
 Հայոց աղջիկ է քաղեի,
 Քընքոյշ ձեռներով քամել:
 Այս բերքն է հայոց երկրին,
 Հայաստան տընկած նոյէն,
 Անմահ երկնային գինին
 Նա խմեց, երբ իջաւ սարէն:»

Այս անուշ գինին խմողը
 Սրաէն թնդ հանէ սիր.
 Ամենքս էլ ասենք՝ ամէն,
 Որ շատ տայ մեզի ամ էն:»

Ո, Տ-Գ. ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ

[Երէ՛ 42]

«Եղբարք՝ մի շուրջ ժողովեցէք,
 Քաջ հայոց կերպիւ կոնձեցէք,
 Բաժակներդ դարդըկեցէք | Կրկնէ:
 Մեր հայ ազգի կենացը:
 Հայոց երիտասարդներուն,
 Հայրենիք պաշտպանողներուն,
 Որոց անկումն-էլ սուրբ է մեզ—
 Այս բաժակը նըւիրենք:
 Հայ աղջիկներու կենացը,
 Որք միայն հայ մարդ կու սիրեն,
 Միշտ իրանց մարդը կու պահեն,
 Այս բաժակը դարդըկենք:
 Արանց, որ մեր սիրտն գրաւում են,
 Մեզ զգօն ճամբով վարում են,
 Որոց կեանքը մեզ օրինակ,
 Մի երբեակ «կեցցէ» ասենք:
 Եղբարք, որք այժմ աւարտել են,
 Մեր ուխտի անգամ եղել են,
 Որոց ուխտը միշտ սիրում է,—
 Այս բաժակը նըւիրենք:
 Եղբարք, որք դարդից ազատ են,
 Մահուան հանգիստ վայելում են,

«Ողորմի հոգուն» ասելով՝
Այս բաժակը նըւիրենք:
Բայց որ դեռ գինին փայլում է
Ու մեզ իրան մօտ քաշում է,
Բաժակներդ դարձրեկեցէք
Ազատութեան կենացը:»

Ձ. Տ-Պ. ՊԱՏԿԱՆՆԱՆ

[Երէ՛ 45]

«Հայոց աղջիկներ, ձեր հոգուն մատաղ,
Երբ միտս էք գալիս, ասում եմ ես՝ «ախ»,
Հարվում եմ, հարվում օտարութեան մէջ,
Ա՛խ, սիրտըս խորվում, ցաւիս չիկայ վերջ:
Երբ կարմիր գինին բաժակումս ածած
Սեղանիս վրայ առաջս է դրած,
Աչքըս ակամայ վրբան եմ ձգում,
Ձեր սիրուն պատկերն եմ մէջը տեսնում:
Տեսնում եմ և, ախ, միտքս է մոլորվում,
Դառն արտասուներով աչքըս պըղտորում,
Կարծում եմ բոլոր աշխարհն մի՛նեց,
Արևն էլ խաւրեց, էնդուր որ տխրեց:
Հայոց աղջիկներ, ձեր հոգուն մեռնեմ,
Ձեր սիրուն աչերն էլ երբ կը տեսնեմ,
Էն սև-սև աչերն՝ սև ունքով պատած
Կարծես երկնային զալամով քաշած:
Էն սև-սև աչերն՝ որ շատին սպանեց,
Բայց էլի շատին դըժոխքից հանեց.
Ես-էլ կենդանի տեղովս եմ մեռած,
Առանց կըրակի էրուած, խորոված:»

Էլ երբ կը տեսնեմ ես ձեզ ման-գալիս,
Բազ ու բաղչայում սէյրան անելիս,
Ինչ տեղ ամօթից վարդն-էլ է դեղնում,
Երբ-որ ձեր կարմիր թըշերը տեսնում:
Բլբուլն-էլ վարդից ձեր ձայնը լսելիս՝
Թըռչում է, թըռչում, ամպերում կորչում
Եւ իր Արարչին տեսածն ասելիս
Փանք քեզ, Տէր Աստուած, փանք քեզ է կանչում:
Հայոց աղջիկներ, ի՛նչ անուն տամ ձեզ,
Թէ հրեշտակ ասեմ՝ հրեշտակ չեմ տեսել,
Թէ մարդ անուանեմ՝ բէղամաղ կ'անեմ,
Ուրեմն ի՛նչ անեմ, մոլորուած եմ ես:
Մոլորուած եմ ես օտար աշխարհում,
Հաւատն էլ օտար, օտար և լեզուն,
Աղջիկն-էլ օտար ու ձեզ չի նըման,
Հայոց աղջիկներ՝ դուք էք աննըման:
Ձեր սէքն է միայն սըրտումըս պահած,
Ձեր սիրով միայն եմ ես կենդանի,
Ձեր սէքը միայն էս կեանքս մաշուած
Օտարութեան մէջ դեռ կը պահպանի:»

ԳԷՈՐԴ ՄՆՐՈՄԱՆՆԱՆՑ

ԵՆԱՅԼՆ

Լ Ր Ո Ւ Մ Ն

Բ Ե Մ Ա Կ Ա Ն Յ Ո Ւ Յ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր Ի

[Երէւ 58, հոլ 10 վերջից:]

(Սաղը եւ դուրուկը ածում են լեզուներն պարի եղանակը. աջ կողմից ներս են վազում սպասաւորները եւ կանգնում Սէրգոյի մօտ անշարժ: Տանջ, տանջի... (Պարեւոյ:) Ը՛հ, Ը՛հ, Ը՛հ, Ը՛հ...

[Եւ հոլ:]

ՆԿԱՏՈՒԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Երևու:	Տող:	Տպուած է:	Պետք է:
1	6	վերջից	Առաստաղից
4	9	հերջից	չուրս
8	10	«	դնում
11	8	«	կայքս
28	7	«	հիւրասիրուս
31	13	«	սահաթիս
45	«	վերջից	Վիրշն
«	14	«	կամ դիմացը
			կամ նրա դիմացը
61	3, 7	հերջից	Չան,
64	11	«	պըղտորում
			պըղտորվում

« Ազգային գրադարան »

NL0357866

b6.d.72

